

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner [af Tove Nielsen m. fl.].

(Andre selvst. forslag nr. XXXVII. Fremsat 2/4 75).

Formanden:

Sammen med denne sag foretages den næste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner [af Halvgaard m. fl.].

(Lovforslag nr. 197. Fremsat 8/4 75).

Forslagene sættes til forhandling.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Da den nuværende styrelseslov blev vedtaget, skete det med 165 stemmer for, medens 2 undlod at stemme. Hverken centrumdemokraterne, kristeligt folkeparti eller fremskridtspartiet var repræsenteret i folketinget dengang. Det fremgår af betænkningen fra undervisningsudvalget og forhandlingerne i folketinget, at der var fuld enighed mellem partierne om den udformning, forslaget endte med at få.

Det var derfor den almindelige opfattelse, at vi nu havde fået en lov, der skulle virke i en længere årrække, og der blev da heller ikke optaget nogen revisionsbestemmelse i loven.

Selv om der altså herskede en betydelig optimisme ved lovens vedtagelse, blev det dog understreget af den daværende undervisningsminister Knud Heinesen, at meget afhang af den gode vilje, når loven og dens intentioner skulle føres ud i livet, og det har desværre vist sig, at det har knebet med at leve op til forventningerne.

Jeg er derfor principielt enig i, at vi allerede nu må overveje, hvad der kan gøres for at rette op på enkelte bestemmelser, der ikke har virket efter hensigten. Jeg er så-

ledes positiv over for en nærmere drøftelse af sagen.

Under alle omstændigheder synes jeg imidlertid, at vi må tage et vidtgående hensyn til, at det har været et overordentlig stort arbejde såvel for institutionerne som for undervisningsministeriet at udarbejde statutterne, som jo er baseret på den nu-gældende styrelseslov, og som er — kunne man sige — grundloven for den enkelte institution. De ændringer, vi eventuelt når frem til, bør derfor kunne indpasses heri.

Med hensyn til det konkrete indhold i forslaget til folketingsbeslutning falder det jo i 3 afsnit, nemlig ét der vedrører studienævn og centralstudienævn, ét der vedrører valgreglerne, og ét der vedrører tilskud til de studerendes aktiviteter på vedkommende institution.

Med hensyn til det første, vedrørende studienævn, foreslås, at en del af kompetencen skal flyttes fra det enkelte fagstudienævn til fakultets- eller fagråd, og at centralstudienævnene skal nedlægges.

Forslaget motiveres med, at man mener, der er sket en urimelig sænkning af det faglige niveau inden for en række fag. Vi er her inde på et område, hvor det for ikke-fagkyndige, og det vil jo bl. a. sige politikerne, er umuligt at føre bevis eller modbevis, og hvor selv fagkyndige kan være uenige, simpelt hen fordi begrebet niveau ikke er objektivt, men afhænger af den enkeltes personlige vurdering.

Jeg må derfor tage afstand fra forslagsstillernes bemærkning om, at loven skulle have bevirket en sænkning af det faglige niveau, men forstår på den anden side godt meningen i forslaget, som jeg vil opfatte som ønsket om at styrke de faste læreres indflydelse på afgørelsen af faglige spørgsmål.

Jeg stiller mig derimod tvivlende over for, om det vil være rigtigt at henlægge kompetencen i disse spørgsmål til fakultets- og fagråd. Disse råd vil ikke være videre egnede til at varetage disse opgaver. Dels vil de ikke i faglig henseende kunne dække de enkelte fags områder og specielle problemer, og det vil således ikke bevirke den ønskede styrkelse af de faste læreres faglige indflydelse, dels vil det i det hele taget være uhel-

[Undervisningsministeren.]

digt at belaste disse organer med detailafgørelser inden for enkeltfagernes områder. Det vil derfor muligvis være mere hensigtsmæssigt at overveje andre måder at styrke de fastansatte læreres relative indflydelse på. Jeg vil gerne drøfte disse spørgsmål nærmere i udvalget.

Forslaget om valgreglerne går ud på, at der ikke skal være mulighed for opdeling i repræsentationsområder, og at der altid skal holdes forholdstalsvalg. Vi må nok erkende, at de regler, man i sin tid fastsatte, og som man mente ville være et tilstrækkeligt værn for mindretallene, ikke overalt har virket efter deres hensigt. Det finder også jeg uheldigt, og jeg er enig i, at spørgsmålet må overvejes. Men jeg kan allerede nu sige, at jeg ikke tror, det vil være en rigtig løsning at fastsætte et absolut krav om forholdstalsvalg i alle tilfælde. Afholdelsen af disse valg er en meget betydelig administrativ og økonomisk belastning for institutionerne, og det er vigtigt, at vi ikke komplicerer reglerne mere end højst nødvendigt. Institutionerne må hvert år afsætte meget store beløb til afholdelse af disse valg, og jeg er af den opfattelse, at en ændring af reglerne i den foreslåede retning bestemt ikke vil medvirke til, at udgifterne bliver mindre.

Til eksempel kan jeg nævne, at Københavns universitet for øjeblikket med de gældende regler må afsætte et sted mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ mill. kr. om året til afholdelse af disse valg. Hertil kommer, at vi må erindre, at vi allerede i dag har en bestemmelse i lovens § 20, stk. 3, om, at der skal holdes forholdstalsvalg, når en ganske lille del af de valgberettigede kræver det. Når sådanne krav ikke fremsættes, må man vist gå ud fra, at der ikke er behov for det.

Hvad angår repræsentationsområdeopdelingen, må det erindres, at hensigten hermed i hovedsagen var at sikre en faglig spredning i organerne. Det er muligt, at dette hensyn kan tilgodeses på anden måde, og at vi af hensyn til mindretalsbeskyttelsen kan overveje enten at udvide antallet af mandater i repræsentationsområder eller at ophæve repræsentationsområdeordningen i forbindelse med en ændret valgopgørelsesmetode.

Hvad endelig angår bestemmelserne i §§ 33 og 34, der omhandler tilskud til de studerendes aktiviteter, forstår jeg, at det

specielt er § 33, man ønsker at se nærmere på.

Efter denne bestemmelse kan undervisningsministeriet yde de studerendes råd tilskud til varetagelse af de studerendes interesser. Efter den gældende ordning, der baserer sig på et finansudvalgsaktstykke af 9. december 1970, ydes der kun støtte til ét studerendes råd ved hver institution. Støtten beregnes på grundlag af et basisbeløb og antallet af studerende. Ved de fleste institutioner er der ubestridt kun ét studerendes råd, og ordningen giver ikke problemer her. Men det er rigtigt, at der enkelte steder har været vanskeligheder, fordi de studerende har organiseret sig i forskellige sammenslutninger.

Efter § 34 stilles der lokaler og kontorassistance til rådighed for de grupper, der er repræsenteret i de styrende organer. I henhold til denne bestemmelse kommer grupperne således i betragtning, blot de er repræsenteret i organerne. Jeg vil ikke udelukke, at det kan være rimeligt at se nærmere på bestemmelsen i § 33 med henblik på en ændret fordeling af midlerne, således at støtten til de studerendes organisationer knyttes til deres repræsentation i konsistorium, det vil sige, at alle studentorganisationer, der er repræsenteret i konsistorium, skulle kunne få andel i støtten.

Af det, jeg har sagt her, vil det fremgå, at jeg i det store og hele er åben for en nærmere drøftelse af de nævnte problemer, men jeg mener, det er meget vigtigt, at vi får overvejet problemerne nøje og ikke handler overilet.

Jeg beklager i øvrigt, at forslaget er kommet frem nu, hvor det, som jeg klart har givet udtryk for, er ændringerne i folkeskoleloven, der står i første række, og hvor udvalget har rigeligt at bestille. Forslaget vedrørende styrelsesloven er så omfattende, at det må forudses, at behandlingen må fortsætte i næste samling.

Så blot et par enkelte supplerende bemærkninger til det af fremskridtspartiet fremsatte lovforslag. En gennemførelse af dette forslag, der til dels er en genfremsættelse af fremskridtspartiets forslag af 1. november 1974, ville være et brud med den hidtidige opfattelse af et universitet og dets opgaver. Forslaget må vel nærmest ses i forbindelse med den strukturændring og

[Undervisningsministeren.]

effektivisering, der vil være nødvendig inden for de længerevarende videregående uddannelser, og som drøftelserne af helhedsplanen for de højere uddannelser vil afklare.

Søgaard (S):

Da vi i vinteren og foråret 1973 behandlede og færdiggjorde styrelsesloven for de højere uddannelsesinstitutioner, var der, som også ministeren har sagt, almindelig enighed om blandt de 5 partier, der stod bag styrelsesloven, venstre, konservative, radikale, SF og socialdemokratiet, at loven skulle have en løbetid, som i hvert fald muliggjorde en rimelig indleven i de nye former, inden man gik til en eventuel revision på dette vanskelige og meget ømtålige område.

Bl. a. derfor fik vi jo ikke en revisionsbestemmelse, og det lå helt klart i samtalerne mellem partierne indbyrdes, at man måtte tilstræbe en revision ved samarbejde mellem de samme partier på et senere tidspunkt.

Men nu vil altså venstre og de konservative uden om de tidligere forligspartier gennemføre principielle ændringer i forhold til bestående lov. For kristeligt folkepartis og centrum-demokraternes vedkommende er stillingen naturligvis en anden, for de var ikke repræsenteret i folketinget på det tidspunkt, da styrelsesloven blev vedtaget. Disse to partier fremsatte derimod den 14. november 1974 et lovforslag om ændring af styrelsesloven. Men det synes mærkværdigt, at de to partier, der ifølge bemærkningerne til lovforslaget dengang ikke ønskede ændringer for fagstudienævnenes vedkommende, nu knap 1/2 år senere altså ønsker at ændre disses arbejdsområder totalt.

Vi er imidlertid enige i de fire partiers opfattelse af det, der ligger bag deres forslag, at de gode intentioner, som undervisnings- og uddannelsesudvalget dengang havde med hensyn til styrelsesloven, ikke rigtig er efterlevet i praksis på en række områder, og vi er derfor positive over for fornuftige ændringer i loven.

Jeg skal derfor vende mig til substansen i forligspartiernes forslag. Hvis man gennemfører ændringerne for studienævnenes vedkommende og lægger kompetencen over til fakultets- og institutrådene, vil man altså på ny skulle til at ændre i det kæmpe-

område, som hedder statutterne; hvad det vil koste af penge, arbejdstid, papir, menneskers arbejdskraft osv., kunne det være interessant at spørge om, men det er i hvert fald et kæmpeområde, hvor vi dårlig nok endnu har set statutterne funktionere i ret lang tid på baggrund af 1973-loven. Dertil kommer, at man lægger alle former for opgaver, som jo normalt behandles bedre i de mindre og fagkyndige studienævn, over til store råd, hvoraf kun en meget lille part af medlemmerne har kendskab til de specifikke spørgsmål, som findes inden for det specielle studienævns område.

Vi er derfor meget betænkelige ved at ændre på denne måde, men vi vil i udvalget have en positiv indstilling til at drøfte og eventuelt opnå stort set de samme formål, som man mener at ville tilstræbe med det forslag, der nu ligger på bordet.

Med hensyn til valgreglerne og den efterlyste ligestilling mellem de studerendes råd og andre grupper, som er repræsenteret i de styrende organer, er det naturligvis sådan, at vi er positivt indstillet over for en rimelig løsning på disse områder, men også en rimelig løsning, som ikke bare gør forholdene værre på andre områder.

Det af fremskridtspartiet fremsatte lovforslag er, må jeg sige det meget positivt, for en gangs skyld et gennemtænkt og gennearbejdet forslag, men det tager jo et par stormskridt væk fra den ellers meget liberale holdning, der f. eks. udtryktes i partiets folkeskoleforslag, som jo nærmest var et forslag, som ville gøre samtlige landets folkeskoler til friskoler. Der er altså en meget lang afstand fra det forslag, der nu foreligger fra fremskridtspartiets side, og partiets folkeskolelovforslag, der stadig ligger i uddannelsesudvalget.

Her er man altså gået over til en løsning af styrelsesproblemerne, som totalt lægger magten over i hænderne på undervisningsministeren, og jeg går ud fra, at ministeren er meget glad for en sådan tillid fra fremskridtspartiet, det er jo ikke noget, ministeren er særlig vant med. Forslaget udtrykker en centraliseringstendens, som jo egentlig også burde fryde mit planøkonomiske hjerte, men da det nu engang er forstanden, der må råde i dette tilfælde også, ja, så synes jeg altså ikke rigtig, der er rimelighed i dette forslag, og jeg tror slet ikke, at

[Søgaard.]

undervisningsministeriet har tid og kræfter til at sidde og papirnusse med alle de detaljer omkring de højere uddannelsesinstitutioner, som de her ville komme til at papirnusse med, hvis et sådant forslag blev gennemført.

Af det, jeg her har sagt, fremgår det, at jeg altså, ligesom præsten er imod synden, nærmest er imod det forslag, fremskridtspartiet har fremsat.

Tove Nielsen (V):

Da vi sidst havde et forslag om ændring af styrelsesloven for de højere uddannelsesinstitutioner til behandling her i folketinget, var loven af 1973 knap trådt i kraft alle steder, man var f.eks. først ved at udfærdige statutter. Derfor mente venstre, at vi ikke havde grundlag og erfaringer nok til at vurdere, hvordan den nye styrelseslov fungerede i praksis, og derfor heller ikke med virkelig saglighed og grundighed kunne argumentere for konkrete ændringer.

Det var jo en kompromisløsning, de fem partier fandt frem til i 1973, men på trods af det håbede vel alle fem partier på, at man ville kunne leve op til lovens ånd.

Desværre har det ikke vist sig at være tilfældet alle steder. Vi ved, at det visse steder går meget fornuftigt, men det gør det desværre ikke alle steder. Derfor må vi ud fra de erfaringer, vi nu har indhøstet, stå frem og sige: vi gik åbenbart for vidt i 1973, eller vi troede for godt, og det viste sig ikke at kunne stå mål med det, vi havde regnet med. For vi havde jo troet, at det var i de studerendes egen interesse at værne om det høje faglige niveau. Det er det vel også, jeg er da sikker på, at det er i langt de fleste studerendes interesse, men det nytter jo bare så lidt, når de afgørelser, der er lagt i hænderne på de forskellige organer — og her tænker jeg altså på studienævnene — bliver forvaltet af en gruppe studerende, som på grund af forskellige valgtekniske foranstaltninger har langt større repræsentation, end de stemmemæssigt bør være berettiget til.

Derfor må vi altså bl.a. se på kompetencefordelingen, men så sandelig også på valgreglerne. Vi havde i 1973 også de bedste forhåbninger om, at den mindretalsbeskyttelse, der kom ind, ville hjælpe mindretallet, men

vi ser altså nu, at det heller ikke er gået sådan. Når vi slår op i Folketingstidende og læser førstebehandlingen i februar måned 1973, opdager vi jo, at visse ting, som vi taler om nu, også dengang blev fremhævet og understreget som noget, man måtte være på vagt over for.

Venstres ordfører, hr. Enggaard, gjorde allerede i 1973 under førstebehandlingen opmærksom på det risikable i at udvande kravene med hensyn til uddannelsernes indhold og understregede, at det var vigtigt at sikre den faglige kompetence alle steder, hvor faglige kvalifikationer skal bedømmes.

Man kan nok ikke med rimelighed forvente, at studerende, som ofte ved hjælp af bare én lærer kan få flertallet og dermed afgørelsen i studienævnet, kan have de kvalifikationer og den indsigt, som er nødvendig for at tage stilling i ansættelsessager angående deltidsansatte timelønnede undervisningsassistenter. Heller ikke kan man vel forsvare at give dem det afgørende ord, når det drejer sig om studieordningen, specielt undervisningens mål, indhold, pensumbeskrivelse.

Vi taler meget om nærdemokrati, men vi må ikke få nærdemokratiet forkert i halsen. Når vi decentraliserer, når vi lægger afgørelserne ud, ja, så gør vi det jo for at lægge det ud til de mennesker, som har kvalifikationer til med saglig baggrund at vurdere, hvad der er det rigtige i hvert enkelt tilfælde. Nærdemokratiet på vore uddannelsesinstitutioner skulle jo bestå i, at de valgte så det som deres vigtigste opgave at værne om det høje faglige niveau og at undgå ensidighed.

Vi ved nu, at den kompetence, studienævnene har fået, har man ikke kunnet leve op til fuldt ud alle steder, således at man altså ikke har nået det, vi havde regnet med og troet på.

Det er jo ikke blot politikerne, der bliver ramt af dette, det er i allerhøjeste grad også de studerende selv, som, hvis der ikke nu sker en ændring, kommer ud med en uddannelse, hvis indhold ikke er forsvarlig.

Ved forholdstalsvalg, som vi mener må være det rigtige, sikrer vi, at alle bliver lige- ligt repræsenteret i de forskellige organer. Jeg mener ikke, vi kan forsvare, at studenterrådet fortsat skal have den altdominerende plads, når vi ved, der er andre opfat-

[Tove Nielsen.]

telser, der gør sig gældende end dem, der kommer til udtryk fra studenterrådets side, men disse andre har meget, meget svært ved på grund af de valgregler, der er nu, at gøre deres indflydelse gældende.

Det er jo ikke politikernes, og det er ikke samfundets opgave at støtte en ensidig politisering på vore uddannelsesinstitutioner, og det mener jeg altså desværre træder for stærkt frem, og det kan vi ikke fortsat forsvare. Der må være plads for alle synspunkter, og disse synspunkter må også være rimeligt og ligeligt repræsenteret i de forskellige organer.

Der må være plads for de studerende — og dem er der virkelig mange af — som stille og roligt passer deres studier, der må være plads for deres synspunkter, og de må også have en garanti for, at indholdet af uddannelsen er i orden, og at læreransættelserne sker ud fra faglige og kun ud fra faglige kvalifikationer.

Det, som nok også er sket med styrelsesloven af 1973, er, at det er meget svært ganske præcist at placere ansvaret, og jeg tror, at en af de ting, vi skal arbejde grundigt med i undervisningsudvalget, er at sørge for, at man kan placere ansvaret direkte hos bestemte organer; det kan man efter min mening ikke nu.

Med hensyn til fremskridtspartiets lovforslag vil jeg sige, at jeg tror sådan set, at vi med hensyn til intentionerne nok er ret så enige, men der er én ting, der har slået mig, det er de mange afgørelser, man fra fremskridtspartiets side ønsker at lægge op til undervisningsministeren. Uden at undervisningsministeren skal tage mig det fortrydeligt op, tror jeg alligevel, vi kan være enige om, at for meget nok vil være afhængigt af, hvem der sidder som undervisningsminister. Jeg føler ikke, det er rigtigt med så mange bemyndigelser lagt op til undervisningsministeren.

Fremskridtspartiet foreslår, at man kan supplere de forskellige organer med repræsentanter fra erhvervsorganisationer, institutioner, som beskæftiger sig med eller forventes at skulle beskæftige sig med de pågældende, med de færdiguddannede. Jeg har lidt svært ved fuldt ud at overskue, hvad der ligger i det, og kan ikke helt læse mig til det ud fra bemærkningerne, men går ud fra, at

det er noget af det, som vi får belyst nærmere i undervisningsudvalget.

Men jeg vil gerne sige, at naturligvis må samfundet have indsigt i det, der sker på vore højere uddannelsesinstitutioner; samfundet skal jo aftage de forskellige, der kommer ud med deres uddannelser, og derfor må man også have en sikring for, hvad der ligger i uddannelserne. I den gældende lov fra 1973 har vi jo fået mulighed for en brugerindflydelse, og derfor vil jeg gerne spørge undervisningsministeren, om der kan siges noget om, hvor meget man gør brug af denne mulighed for at få en slags såkaldt brugerindflydelse. Det synes jeg ville være meget spændende at høre.

Må jeg sige dels til undervisningsministeren, dels til hr. Søgaard, at det er jo fuldstændig rigtigt, at de fem partier i fællesskab vedtog en styrelseslov, og at man ikke fik nogen revisionsbestemmelse føjet ind, at man skulle se på det igen, hvis man fornemmede, at det ikke gik, som det skulle. Jeg forstår, at der sådan set her lyder en tone gående ud på, at venstre og de konservative, som var med i dette forlig, ikke måtte fremkomme med dette forslag. Nu har jeg forstået på forskellige udtalelser, som undervisningsministeren er fremkommet med dels mundtligt, dels skriftligt — og jeg har læst interviews med udtalelser gående ud på det samme — at undervisningsministeren ikke har ment, at vi på nuværende tidspunkt skal ændre styrelsesloven, og at vi beskæftiger os alt for meget med de højere uddannelser.

Jeg har egentlig tilladt mig at gå ud fra, at det, som undervisningsministeren har sagt, dækker socialdemokratiets uddannelsespolitik, men derfor er jeg da også ekstra glad for nu at høre den positive måde, som både ministeren og socialdemokratiets ordfører har taget forslagene på, og glæder mig til det udvalgsarbejde, der forestår. Jeg kan i hvert fald sige på de fire forslagsstillende partiers vegne, at vi er meget interesseret i at gå ind i dette udvalgsarbejde. Vi har ikke sagt, at det, vi foreslår, er den eneste rigtige måde at klare problemerne på. Jeg tror, også ud fra det, der er blevet sagt fra regeringens og socialdemokratiets side i dag, at der skulle være mulighed for i fællesskab at nå frem til det, som vi mener må være nødvendigt for at sikre det faglige niveau.

[Tove Nielsen.]

Må jeg sige med hensyn til § 33 og § 34 vedrørende de økonomiske midler, der bliver stillet til rådighed dels for studenterrådet, dels for de andre studerende, som ikke deler opfattelse med studenterrådet, at dér føler vi, det er meget urimeligt — vi har ikke sagt noget om beløbets størrelse — at studenterrådet, som man bestemte ikke kan sige dækker samtlige studerendes interesser, skal have det store beløb, og at andre så kun får til lokaler og til kontorpersonale. Her må der ske en ligestilling. Beløbets størrelse kan man diskutere, men det må nu engang være sådan, at alle uanset politisk opfattelse har lige muligheder for at arbejde på vore uddannelsesinstitutioner, lige muligheder for at fremkomme med deres synspunkter og lige muligheder for at være med til at værne om det, som også politikerne gerne vil værne om, den selvstændighed, der bør være, som dog alligevel må være af en sådan art, at samfundet kan bruge de uddannede.

Halvgaard (FP):

Jeg tror, at alle efterhånden er klar over, at den gældende styrelseslov for de højere uddannelsesinstitutioner, der blev vedtaget i 1970 og revideret i 1973, er genstand for hele befolkningens absolutte mistillid. Og det kan da kun glæde mig også i dag at høre, at såvel undervisningsministeren som repræsentanter for andre partier vil indrømme, at der er ting i loven, der bør ændres.

Derfor har fremskridtspartiet fremsat det foreliggende lovforslag, et konkret forslag med det ene formål at genoprette befolkningens tillid til, at de milliardbeløb, der bevilges til de højere uddannelsesinstitutioners undervisning og forskning, anvendes hensigtsmæssigt og til gavn for hele det danske samfund.

Der foreligger i dag dels fra fire partier et forslag til folketingsbeslutning om lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, dels fremskridtspartiets eget forslag til lov om ændring af styrelsesloven. Jeg vil gerne her ved førstebehandling af disse forslag slå fast, at fremskridtspartiet finder det altafgørende, at oprydningen på de højere læreanstalter starter nu; vi kan derfor under ingen omstændigheder gå med til at vente med lovændringerne til næste år. En udsættelse på ca. 1½ år ville ganske givet blive

udnyttet af de berørte kollegiale organer til en yderligere udvanding af det faglige indhold i studierne og til en lang række politiske læreransættelser.

Lærerne fra de højere læreanstalter har i de sidste år kæmpet en håbløs kamp for at bevare et fagligt forsvarligt niveau, men de er gang på gang kommet i den situation, at de har fået en ny studieplan kastet ind ad brevsprækken, som de ingen som helst indflydelse har haft på. På den anden side har de studerende kæmpet og kæmper selvfølgelig så længe som muligt for at bevare de behagelige tilstande, hvor visse embedseksaminere efterhånden kan fås til spotpris, og hvorfor der har været rigelig tid til en politisering på vore universiteter og højere læreanstalter.

De nuværende forhold er i mange tilfælde skandaløse, og derfor må folketingsretten nu påtage sig opgaven at få tingene bragt på plads. Det er ikke blot et krav fra dels de fire partier, dels fremskridtspartiet, men det er et krav, hele det danske samfund står bagved. Med de forslag til ændring af styrelsesloven, som fremskridtspartiet fremsætter, er der mulighed for at gøre op med fortidens ulykkelige fejltagelser. Det er nødvendigt, at der handles hurtigt, og at vi afser den fornødne tid i udvalget til disse påkrævede lovændringer med det formål, at loven kan træde i kraft 1. august 1975.

Fremskridtspartiets lovforslag fremtræder i den foreliggende form opdelt i 31 punkter. Det overordnede mål for vort lovforslag er at samfundsrette de højere uddannelsesinstitutioner. Det er fremskridtspartiets faste overbevisning, at vedtagelsen af dette lovforslag vil gøre det muligt i løbet af en kort årrække at omdanne de højere læreanstalter til aktive og virksomme redskaber til gavn for et moderne samfund, til forskel fra den nuværende situation, hvor mange af de højere uddannelsesinstitutioners indvånere synes mere at være sunket ned i en nærmest religiøs tilbedelse af en vis gråskægget filosof fra 1800-tallet.

Hvad er da det konkrete indhold i vores styrelseslovforslag? Ja, først og fremmest skal jeg ærligt og åbent bekende, at hele det lovforslag, som centrum-demokraterne og kristeligt folkeparti fremsatte den 14. november 1974, og som var planlagt til at skulle træde i kraft 1. april 1975, indgår i

[Hjalvgaard.]

vort forslag. Centralstudienævnene nedlægges. Fakultets- og fagrådene ansætter samtlige kategorier af lærere, og valgreglerne til de kollegiale organer demokratiseres. Dette er alt sammen forslag, der, med al den omfattende dokumentation der eksisterer herom, givet må kunne samles bred tilslutning til under udvalgsarbejdet.

Herudover har fremskridtspartiet lagt følgende forslag frem til vedtagelse: den faglige indsigt sættes igen i højsædet, de studerendes samt de tekniske og administrative medarbejderes repræsentationsandele i de højere uddannelsesinstitutioner foreslås nedsat til det halve af de nuværende, medens de videnskabelige medarbejderes og læreres repræsentationsandel foreslås sat op med halvdelen af den nuværende. Det er vores overbevisning, at især studienævnenes arbejde vil kunne forbedres væsentligt med dette forslag, idet der jo herved klart vil blive en bredere lærerrepræsentation eller kort og kontant udtrykt: mulighederne for at genoprette en høj faglig standard i studierne forbedres betydeligt.

Endvidere foreslås lovfæstet en høringsret for samtlige lærere og videnskabelige medarbejdere i spørgsmål om studieordninger, studieplaner og eksamenskrav. Dette er selvfølgelig et helt igennem rimeligt krav, som simpelt hen må være blevet glemt under behandlingen af loven i juni 1973. Fremskridtspartiet skal gerne under udvalgsarbejdet dokumentere, hvad en sådan forglemmelse har medført af uhyrligheder omkring tilrettelæggelserne af studierne i tidsrummet fra den gældende styrelseslovs vedtagelse og frem til i dag.

Desuden har fremskridtspartiet fundet tiden inde til at foreslå, at der åbnes mulighed for, at aftagerne af de højere uddannelsesinstitutioners færdiguddannede kan blive repræsenteret i de kollegiale organer. Især i forbindelse med indkøringen af nye, korte erhvervsrettede mellemuddannelser og kandidatuddannelserne ved universiteterne og universitetscentrene ville det betyde meget, og det ville være et epokegørende skridt, at de styrende organer ville kunne drage stor nytte af den sagkundskab og ekspertise, som erhvervslivet og aftagerrepræsentanterne besidder. Mulighederne for hensigtsmæssige studieindholdsbeskrivelser forbed-

res væsentligt, og heraf følger naturligvis, at de færdiguddannede kandidater f. eks. vil have langt større ansættelsesmuligheder i det private erhvervsliv.

Herudover indeholder fremskridtspartiets lovændringsforslag følgende nye tanker, som her ved første behandling kun kort skal skitses:

Loven gøres mere operativ, så den kan tjene som middel til hurtig og kontant opfølgning af folketingets og undervisningsministeriets beslutninger om henholdsvis opprioritering og nedprioritering af de forskellige undervisnings- og forskningsaktiviteter. Læreransættelserne ved de højere læreanstalter har, som det er vel bekendt, været genstand for megen kritik, og det slås med dette lovforslag fast, at indstillingerne fra de særlig fagkyndige bedømmelsesudvalg skal tages til følge.

Desuden foreslår vi, at de øverste embedsmænd på de højere uddannelsesinstitutioner, altså rektorer, prorektorer, universitetsdirektører, administrationschefer osv., udvælges af undervisningsministeren, således at det sikres, at disse ansvarsfulde hverv virkelig besættes med en række samfundsloyale personligheder. Jeg kan da støtte hr. Søgaard i hans betragtninger med hensyn til vores tillid til undervisningsministeren til enhver tid; vi mener, at undervisningsministeren må være mere berettiget og mere selvskreven til at kunne foretage disse udnævnelser.

Lad mig til slut opfordre folketingets medlemmer til aktivt at beskæftige sig med det foreliggende lovforslag og de ledsagende bemærkninger. Fra fremskridtspartiets side må vi understrege, at vi er indstillet på et hurtigt, sagligt udvalgsarbejde. Vi stiller ingen ultimative krav bortset fra det ene, at lovændringerne gerne skulle træde i kraft 1. august 1975.

Med det nye direktorat for de videregående uddannelser og dets dynamiske direktør er der alle muligheder for, at en sådan lynoperation kan lykkes, dersom de interesserede parter her i folketinget blot er villige til at stå sammen og sige: sådan skal det være og dermed basta!

Edele Kruchow (RV):

Alle i denne sal ved, hvor svære fødselsveer den nugældende styrelseslov måtte

[Edele Kruchow.]

igennem for 2 år siden, inden den blev vedtaget. Blandt forslagsstillerne til de ændringer, der behandles her i dag, er det især venstre og det konservative folkeparti, der har dybtgående viden herom, fordi begge partier var med i den fælles opslutning om lovens vedtagelse i 1973, da alle folketingets partier gik ind for loven. Det siger sig selv, at ingen af tingets 5 daværende partier fik en styrelseslov, der på alle punkter kunne være helt efter de forskellige partiers hoved, men man håbede, som det jo også blev nævnt af undervisningsministeren, på de gode viljer på alle de implicerede uddannelsessteder.

En af ideerne med det brede forlig i 1973 var også at skabe arbejdsro i forbindelse med denne sag både — og selvfølgelig især — på universiteter og læreanstalter, men også i befolkningen og her i tinget, ikke ubegrænset arbejdsro selvfølgelig, men nogle år, så passende erfaringer kunne indhøstes, inden man gik i gang med mulige og måske videregående ændringer.

I det radikale venstre har vi i den forløbne tid, navnlig det sidste år, set med kritiske øjne på visse forhold nogle steder, men alligevel mener vi ikke, at tiden er inde til så dybtgående ændringer som foreslået både i forslaget til folketingsbeslutning og i forslaget til lov om ændring af styrelsesloven.

Begrundelserne herfor er, at den af de fire partier foreslåede ensidige indskrænkning af studienævnenes kompetence kan bringe situationen på uddannelsesstederne ud af balance, uden at der derved bliver skabt bedre faglige arbejdsforhold i de råd, som man tilsigter at give større indflydelse på bekostning af studienævnene.

Personlig mener jeg, at det mest iøjenspringende ved den nuværende styrelseslov er, at den ikke sikrer tilstrækkelig kontinuitet i de valgte organers arbejde. Personer, også på nøgleposter, kan udskiftes efter alt for kort tid; den hyppige udskiftning af personer, f. eks. på rektorposten ved Roskilde universitetscenter, uanset hvem de pågældende er, har sandsynligvis bidraget til meget af røret omkring dette center. Den øverste ansvarlige i centeret havde gang på gang ikke tilstrækkelig tid til at arbejde ud

fra en grundlæggende viden om problemerne.

Det er vel også værd at fordybe sig lidt i, om det, de forskellige er utilfredse med på universiteter og læreanstalter, alt sammen har sin rod i styrelsesloven. Også andre forhold kan spille ind, sådan som vi jo ved det var tilfældet før 1970, da vi ingen styrelseslov havde.

Men vi ser gerne justeringer inden for den nuværende lovs rammer — og det kan selvfølgelig også betyde mindre lovændringer — der styrker kontinuiteten og højt uddannede læreres indflydelse på undervisning og forskning. Derfor vil vi meget gerne være med til at drøfte ændringer i forbindelse hermed. Dog regner jeg ikke med, at sådanne justeringer vil ændre selve ideen og opbygningen i loven, men tværtimod styrke ideen om medbestemmelse, således at også saglighed og fagligt niveau kan bevares og styrkes.

Vi mener også, at valgreglerne i § 20 bør ændres, fordi de foreliggende valgresultater, hvoraf nogle er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget, vidner om en skævhed, der ligger fjernt fra det, vi forstår ved ligelig demokratisk indflydelse for de forskellige studentergrupper, der ønsker at deltage i valgene. Moderate studenters ringe repræsentation i forhold til deres stemmetal er uværdigt for vores folkestyre. Vi går derfor gerne ind i en drøftelse om ændringer, der sikrer valgregler, hvorved der opnås en repræsentation i de styrende organer svarende til de deltagende gruppers andel i de afgivne stemmer. En sådan ændring kan efter vor formening egentlig ikke foretages hurtigt nok.

I overensstemmelse hermed bør også §§ 33 og 34 vedrørende de offentlige tilskud ændres.

Endelig er det os også magtpåliggende, at undervisningsministeriet skaffer sig større sikkerhed for og indseende med, at styrelseslovens regler overholdes. Fejl, der tilmed ikke kan rettes, selv om reglerne ikke er overholdt, skader umådeligt.

Vi kan, som man kan forstå, ikke give tilslutning til gennemgribende ændringer af styrelsesloven allerede fra næste sommer, men går gerne med til justeringer af den art, jeg her har nævnt. Vi mener bl. a., at arbejdet med omfattende ændringer også kan sinke andet og væsentligt arbejde inden

[Edele Kruchow.]

for uddannelsessektoren, arbejde, der også her i tinget tangerer styrelsesloven, og arbejde, som venter på en snarlig løsning. Jeg tænker på helhedsløsningen for de højere uddannelser og vores arbejde, som allerede har været i gang sidste sommer, vedrørende adgangsreguleringen.

Endelig forekommer det os også, at det ville være en fordel, at opbygningen af direktoratet for de videregående uddannelser er længere fremme, inden vi overvejer mulige større ændringer. Når direktoratets faglige udvalg kommer til at fungere, vil en centraliseret styring af uddannelserne på landsplan blive virkeliggjort gennem de faglige råd under direktoratet.

Som man kan forstå, er vi indstillet på at gå ind i drøftelser i udvalget. Det er jo forslag og emner, der har virkelig stor betydning, og vi er altså gerne med, men vi må tage forbehold over for dybtgående ændringer.

Fremskridtspartiets forslag har jeg jo delvis berørt i nogle af de bemærkninger, jeg her har sagt. Jeg mener, at fremskridtspartiets forslag i sin tankegang ligger meget fjernt fra de oprindelige tanker om medbestemmelse, der blev nedfældet i den styrelseslov, vi har nu, og derfor kan vi ikke medvirke til så vidtgående ændringer, som fremskridtspartiet har lagt frem.

Gerda Møller (KF):

Jeg vil gerne indlede med at beklage, at vi har set os nødsaget til at foreslå styrelsesloven ændret allerede nu. Vi vil især beklage det over for de undervisningsinstitutioner, hvor forholdene er i orden, og som kommer til at undgælde, fordi andre har misbrugt deres indflydelse ved ikke at leve op til styrelseslovens forudsætninger, men har ladet det politiske gå forud for det faglige med det resultat, at det er gået ud over det faglige niveau.

Hr. Søgaard fandt det urimeligt, at de partier, der i sin tid — og hr. Søgaard nævnte først og fremmest venstre og det konservative folkeparti — gik ind for det dengang fremsatte forslag, allerede nu kommer med ændringer. Dertil vil jeg godt have lov til at sige, at det konservative folkeparti jo dengang havde sine betænkeligheder ved at stemme for styrelsesloven, og når

vi alligevel gjorde det, var det først og fremmest på grund af de krav til fagkyndighed i forbindelse med stillingsbesættelser, som vi selv var medvirkende til kom ind i betænkningen, og også understregningen af — jeg citerer fra Folketingstidende 1972-73, tillæg B, sp. 2425:

„... at ansættelser ved højere uddannelsesinstitutioner alene sker på grundlag af faglige kvalifikationer og uanset ansørgernes politiske opfattelse, og at tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen fortsat effektiviseres, så der opnås en bedre udnyttelse af de offentlige midler, som stilles til rådighed for videregående uddannelser.“

Dette lagde vi megen vægt på, og det var altså stærkt medvirkende til, at vi gik ind for forslaget dengang.

For os er det afgørende nødvendigt, at den videnskabelige sagkundskabs indflydelse sikres og dermed den faglige garanti for kvalitet ved læreransættelser og i uddannelserne. Skal det lykkes, må efter vor opfattelse studienævnenes kompetence indskrænkes, for det første når det gælder ansættelse af deltidsansatte timelønnede undervisningsassistenter og tilsvarende lærere, for det andet når det gælder udarbejdelse og ajourføring af studieordning, og endelig for det tredje når det gælder tilsynet med, at den uddannelse, der gives, er relevant i forhold til uddannelsernes mål og de fastsatte eksamensordninger.

Vi er ikke modstandere af studenterindflydelse, og der er da også kommet mange udmærkede faglige nydannelser fra studienævnene, som jo har 50 pct.s studenterrepræsentation. Men når det gælder de studerendes indflydelse på de områder, jeg lige har nævnt, mener vi trods alt ikke, at unge studerende har samme dybtgående faglige overblik og samme erfaring, som de fleste lærere har.

Med hensyn til valgreglerne må det være sådan, at alle grupper kan blive repræsenteret i de styrende organer i forhold til deres størrelse fremfor som nu, at de af flertallet kan udelukkes fra deres retmæssige andel af mandaterne på grund af den hjemlede adgang til opdeling i repræsentationsområder. Derfor ønsker vi valgene foretaget i én valggruppe og ved forholdstalsvalg.

At vi også ønsker forskelsbehandlingen af de forskellige grupper med hensyn til økono-

[Gerda Møller.]

misk støtte afskaffet, er kun en retfærdighedshandling over for mindretalsgrupperne.

Med hensyn til fremskridtspartiets forslag må jeg sige, at den konservative folketingsgruppe principielt også er af den opfattelse, at styrelsesloven bør ændres på andre områder end de af de fire partier foreslåede. Vi har faktisk selv et fuldt udarbejdet forslag til folketingsbeslutning liggende. Når vi ikke har fremsat det, men foretrak at gå i samarbejde med venstre, kristeligt folkeparti og centrum-demokraterne om de ændringer, det foreliggende forslag omhandler, skyldes det, at vi finder, at en gennemgribende ændring af loven kræver længere tids undersøgelser, forberedelser og vurdering plus også — og navnlig — en positiv minister forstået på den måde, at ministeren mener, der er den fornødne tid til at behandle et så vidtgående forslag. Da vi i sin tid havde samrådet om forholdene på Roskilde universitetscenter, hvor jeg stillede ministeren spørgsmålet, om ministeren havde i sinde — ikke i denne folketingssamling, det var jeg klar over ministeren ikke kunne nå, men så i hvert fald i næste — at komme med forslag om en revision af styrelsesloven, fik jeg jo det svar, der er citeret fra anden side i dag, nemlig at det finder ministeren ikke der er tid til af hensyn til de andre vigtige arbejder, som vi sidder med i undervisningsudvalget. Men vi har som sagt et forslag til folketingsbeslutning liggende helt færdigt, og det fremsætter vi jo så nok selv i næste samling.

Vi fandt, at de foreslåede ændringer ikke alene efter vor egen mening, men også efter mange andres mening er så påkrævede nu, at de bør have en rimelig chance for at blive gennemført.

Vi er altså ikke i stand til på så kort tid at tage stilling til den gennemgribende revision, som fremskridtspartiets forslag er udtryk for, men vi vil i udvalget gå ind i et positivt arbejde om dette forslag, bl. a. fordi dele af det er helt i overensstemmelse med de fire partiers forslag og andre dele beskæftiger sig med nogle af de samme problemer, som vi har taget op i vort forslag til folketingsbeslutning. Det gælder bl. a. de overordnede beslutninger om rammefordelingen mellem fakulteter o. lign., for så vidt angår bevillinger, og det gælder en klarere

samfundsstyring af de midler, som anvendes til forskning inden for de højere læreanstalters rammer.

Med disse bemærkninger vil vi gerne anbefale begge forslags videre behandling i udvalget. Jeg vil også have lov til — selv om jeg ikke er ordfører for de fire partier — at takke undervisningsministeren for den måde, som ministeren tog imod forslagene på, og fordi ministeren trods alt er enig med intentionerne, selv om ministeren beklager, at vi fremsatte forslaget nu.

Jeg vil i den forbindelse have lov til at glæde mig over den minikronik, som rektor ved Københavns universitet Thor A. Bak har skrevet i Erhvervsbladet så sent som den 29. april i år. I den kronik siger rektor bl. a., at spørgsmålet om de studerendes indflydelse på, hvad de skal lære, er blevet blandet sammen med almindelige tanker om demokrati, og vi fik den bizarre situation, at lærere og studerende blev opfattet som en slags forhandlingspartnere af modsat observans, således at der i studienævnene på de højere læreanstalter, som i meget høj grad har det pædagogiske ansvar for uddannelserne, skal sidde lige mange lærere og studenter.

Rektor siger et andet sted i sin kronik, at lige så sikkert er det imidlertid, at de aspekter af de højere uddannelser, som man i dag finder kritisable, har deres oprindelse i studenterindflydelsen.

Endelig siger rektor, at på den anden side ligger det jo i sagens natur, at den unge studerende ikke kan have overblik over fagene og derfor let kan komme til at træffe ufornuftige beslutninger, hvis han helt på egen hånd skal bestemme, hvad han skal lære. Det er meget ofte, jeg ikke har været enig med netop rektor ved Københavns universitet, men været enig med mange af de andre rektorer og lærere, der har kritiseret den nuværende styrelseslov. Derfor glæder det mig, at rektor ved Københavns universitet kan se, at der er fejl ved den styrelseslov, som vi har. Jeg mener, at rektors ord har vægt, og dem skal vi ikke glemme under den videre behandling af de to forslag.

Kristine Heltberg (SF):

Det forekommer mig, at vi her står over for et af de tilfælde, hvor man med rette kan tale om politisering af universiteterne

[Kristine Heltberg.]

og de højere læreanstalter med en negativ betragtningsmåde. Der er ingen tvivl om, at det kæmpestore arbejde, der blev nedlagt for at skabe det kompromis, der enstemmigt blev vedtaget af folketinget, dengang den nugældende styrelseslov endelig var færdig-udarbejdet, dette kæmpestore arbejde ønsker man nu at genoptage, så vidt jeg kan se ikke så meget af saglige hensyn som af rent politiske hensyn, nemlig fordi man i studenttergruppen har fundet en behagelig prægknabe, som nu skal have smæk på alle mulige leder og kanter — det gælder Statens Uddannelsesstøtte, og det gælder kollegieboligerne — men det gælder altså også styrelsesloven og den indflydelse, som studenterne havde opnået takket være den nugældende og den foregående styrelseslov.

Det er herunder, synes jeg, særlig mærkværdigt, at netop det parti, som i særlig grad pegede på det nyttige i at have det, man direkte betegnede som borgfred omkring universiteterne, nemlig partiet venstre, her så hurtigt springer fra sine egne betingelser, de betingelser, vi jo faktisk indgik, dengang vi trods en hel del kritiske indvendinger alligevel stemte for den nugældende styrelseslov.

Når vi gjorde det, var det ud fra den betragtning, at der trods en masse fejl ved den dog var det positive, at vi omsider kunne få fred på universiteterne og på de andre højere læreanstalter til at få skabt et tåleligt undervisningssystem dér.

Det har taget lang tid at udmønte styrelsesloven i praksis. Jeg kan nævne, at f. eks. det institut, hvor jeg selv arbejder til daglig, en gang imellem i hvert tilfælde, først nu i disse dage har fået konstitueret et institutråd og en institutbestyrelse i styrelseslovens forstand, således at vi f. eks. for dette instituts vedkommende bestemt ikke kan sige, at vi har nogen som helst erfaringer for, hvordan styrelsesloven virker. Det er formodentlig ikke nogen helt enkeltstående situation, sådan er det formodentlig i en hel del af de videnskabelige institutter, som lovforslaget og beslutningsforslaget omfatter.

Vi har altså dårlig nok fået benene til jorden og fået påbegyndt et arbejde oven på flere års utrolig tætte mødevirksomhed, før man vil sætte både de studerende og de lærere, der har deltaget i dette arbejde, foruden det

teknisk-administrative personale, ind i en ny omgang arbejde med et nyt lovforslag, eller hvad det nu skal blive, som vil bevirke, at den ønskede fred ikke opnås. Forskerne vil ikke få mere tid til at studere, til at arbejde videnskabeligt, end de har haft i den tid, denne tillempningsproces har varet. Det har været en hård proces for dem af os, der gerne ville arbejde med videnskab og ikke blot gå til møder og møder og møder igen.

Jeg synes, at man gør den højere undervisning en bjørnetjeneste ved overhovedet ikke at lade os få lov til at se, hvordan denne styrelseslov i virkeligheden fungerer. Jeg kan da godt sige, at der er en masse punkter, der allerede under de forberedende arbejder omkring statutterne o. lign. har givet anledning til, at man kunne sige til sig selv: ja, dér er nok en og anden brist, der er en hel del punkter, hvor man kunne lave loven om, så den blev mere anvendelig — jeg kunne nævne en masse områder, som ingen af de partier, der hidtil har beskæftiget sig med de foreliggende to forslag, har været inde på — men det forekommer mig bare at være temmelig malplaceret at gøre det nu, hvor vi endnu ved så lidt. Muligvis er der en masse problemer, der ville have løst sig selv.

Men det, der forekommer mig aldeles uansvarligt og aldeles typisk for den nuværende situation, er, at man nu, hvor der er et borgerligt flertal, søger at omstøde en lov, som blev til ved et kompromis mellem forskellige slags kræfter i dette folketing. Bevarer, denne indvending gælder naturligvis ikke fremskridtspartiet og heller ikke de øvrige partier, der ikke tidligere har haft sæde i folketinget. At de kommer med forslag, kan man forstå, selv om man måske ikke kan forstå hensigten med deres lovforslag. Men at man fra de partiets side, der for så kort tid siden var villige til at gå ind på kompromiset, vil tage sagen op igen, det forstår jeg simpelt hen ikke.

Der er i fremskridtspartiets forslag en stor gåde; det er det samme parti, der fremsætter dette forslag om statsstyring og centralisering, som i og for sig ville gøre det totalt af med det, man forstår ved universiteternes selvstyre, og anbringe al myndigheden i helt centrale organer, det er det samme parti, der så sent som i går fremkom med et centralt forslag om folkeafstemning i kommunerne. Jeg forstår simpelt hen ikke,

[Kristine Heltberg.]

hvordan man kan være i den grad i tvivl om sin egen holdning til samfundets problemer, som jeg mener disse to dages forslag fra fremskridtspartiets side viser man er.

Jeg vil på det skarpeste vende mig imod den tendens, der er i begge forslagene, til at afskaffe de studerendes indflydelse. Jeg mener ikke, at man på nogen måde kan dokumentere, at det netop er de studerende, der skulle have haft særlig svært ved at tilpasse sig lovens ånd og bogstav. At der hist og her kan være institutter, hvor der har været sammenstød, havde vi i og for sig ventet. Vi gik jo, som man vil huske, ikke ind for en sammensætning af studienævnene og af institutrådene på en måde, der i sig selv ville medføre konfrontationer mellem parter af ganske fast fastsatte styrkeforhold.

Vi mente dengang, at systemet med én mand én stemme ville give en langt mere saglig redelig faglig styring af de højere undervisningssteder. Vi kunne ikke få dette synspunkt igennem i udvalget og heller ikke i folketingssalen, men det er ganske givet, at skulle man have set på et ændringsforslag, skulle man have ændret her. Det er givet, at de konfrontationer, som man har med at gøre, ikke har været nær så talrige, som man får indtryk af ved at studere sensationsbladene. Hvis man bare havde beskæftiget sig med det materiale, der fremkommer i universitetets og de andre læreanstalters egne publikationer, ville man have opdaget, at disse konfrontationer egentlig har været færre, end vi egentlig havde regnet med. Men selve synspunktet om studenterindflydelse er umådelig centralt for en demokratisering, og giver man ikke større ansvar til dem, der skal bruge universiteterne i det daglige, og det gælder lærerne, det teknisk-administrative personale og de studerende, så opnår man at høste storm og at høste en ødelæggelse af vores undervisning. Man opnår netop det stik modsatte af, hvad man hævder man er ude på, man får en forringelse af forsknings- og undervisningsstandarden ved vore institutioner, fordi man sætter dem i gang med arbejde af en art, der slet ikke har noget med en videregående uddannelse at gøre. Man spilder simpelt hen læreanstalternes tid.

Forslagene er begge to uantagelige ud fra

vores synspunkt. Vi skal selvfølgelig gå med i arbejdet, som vi altid gør, men vi kan ikke se noget som helst lyspunkt i dem, vi kan kun betragte dem som udtryk for et reaktionært forsøg på at bemægtige sig indflydelse her og nu, så længe man har denne magt. Men man skal huske, at man beholder ikke den magt, og vi vil ikke tolerere de udemokratiske indskrænkninger, man her lægger op til.

Chr. Christensen (KrF):

Kristeligt folkeparti er medforslagsstiller til det foreliggende forslag til folketingsbeslutning om lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, og vi kan derfor fuldt ud tiltræde forslaget.

Jeg er enig i de synspunkter, der er kommet frem om, at folkettinget ikke til enhver tid skal lave sine love om til stor gene for erhvervslivet og, som i dette tilfælde, uddannelsesinstitutionerne. Men såfremt folkettinget opdager, at en af dets vedtagne love ikke fungerer efter sin hensigt, må det være folketingets opgave hurtigst muligt at rette loven, sådan at den fungerer efter hensigten.

I et forslag til folketingsbeslutning fremsat af centrum-demokraterne i maj 1974 med henblik på en ændring af styrelsesloven hed det i bemærkningerne til lovforslaget: lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner vedtaget 13. juni 1973 fungerer ikke efter sin hensigt. Dette parti var altså af den opfattelse på dette tidspunkt, at denne lov ikke fungerer, som folkettinget havde tænkt sig. Artikler i dagspressen og henvendelser fra studerende og lærere havde åbenbart overbevist forslagsstillerne om, at loven allerede da måtte laves om.

Frygten for niveausenkning og politisk styring af uddannelserne især igennem studienævnenes kompetenceforhold og sammensætning var vel hovedårsagen til forslagets fremkomst. Denne frygt delte vi i kristeligt folkeparti, og vi sluttede derfor op om forslaget. På grund af folketingets sommerferie nåede forslaget kun igennem første behandling, men den 14. november 1974 fremsatte så centrum-demokraterne og kristeligt folkeparti i fællesskab forslag om ændring af lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner.

Begrundelsen for dette fælles forslag var også denne gang den frygtede niveausenk-

[Chr. Christensen.]

ning, den manglende alsidighed og den tiltagende politisering af undervisningen.

Efter dette forslag skulle centralstudienævnene nedlægges og deres kompetence overføres til fakultetsrådene. Da den uhenigtsmæssige valgmetode, der hjemlede adgang til at opdele de valgberettigede i repræsentationsområder, havde givet den meget aktive og efter vores opfattelse noget venstreorienterede organisation Danske Studerendes Fællesråd en faktisk monopollstilling på universiteterne, ønskede vi også valgloven ændret, sådan at de studerendes repræsentation i de styrende organer skete i forhold til antal afgivne stemmer, hvorved mindretallets rettigheder kunne sikres.

Vi understregede dengang i bemærkningerne til lovforslaget, at dette vort forslag ikke måtte opfattes som en mistillidserklæring til de studerende, men at forslaget alene sigtede på at fjerne mulighederne for misbrug af selvstyre til en udvanding af studiernes indhold, til en vilkårlig personalepolitik eller til en uhenigtsmæssig anvendelse af de givne bevillinger. Og endelig understregede vi, at forslaget sigtede på at sikre alsidighed, fagligt niveau, i uddannelsen.

Må jeg med henblik på det nu foreliggende forslag fra de fire partier sige, at det efter kristeligt folkepartis opfattelse er godt, at de uddannelsessøgende har fået medbestemmelse på vore læreanstalter, fordi medbestemmelse normalt trækker større engagement og ansvarsfølelse med sig fra de medbestemmendes side. Men når dette er sagt, vil jeg også gerne sige, at vi er ikke overbevist om, at det altid er i de uddannelsessøgendes og samfundets sande interesse, at de uddannelsessøgende i de studienævn, der fastlægger form, omfang og indhold af studier og eksaminer, har 50 pct. indflydelse og dermed let selv kan komme med til at bestemme over studiernes omfang og de krav, der skal honoreres til eksamen.

Vi må ikke glemme, at de uddannelsessøgende er i en presset situation økonomisk såvel som tidsmæssigt. Dette kan give modstående synspunkter mellem de studerende, lærerne og det omgivende samfund. Skal vi fastholde det faglige niveau, og det skal vi efter vor opfattelse, er det nødvendigt med en omlægning af kompetenceforholdene i

retning af større indflydelse til undervisningsanstaltens lærere og ledere, navnlig med hensyn til uddannelsernes målsætning, deres indhold og omfang, men også til deres ordning og navnlig eksamensafholdelsen.

Jeg finder det i denne forbindelse rimeligt at henvise til professor, dr. med. H. Moes skrivelse til folketingets undervisningsudvalg af 30. oktober 1974 om forholdene ved det lægevidenskabelige studienævn ved Københavns universitet. Han slutter denne skrivelse sådan:

„Min kritik er rettet mod styrelsesloven og dens ledsagende bestemmelser, som ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til samfundets interesser. Jeg anerkender fuldt ud det dygtige arbejde, studienævnene udfører på områder, der falder inden for deres naturlige regie, men jeg er overbevist om, at værdien af og respekten for dette arbejde ikke vil mindskes, hvis studienævnene fritages for at spille roller, der ikke naturligt er nævnenes.“

Jeg mener, det er en udtalelse, vi bør alvorligt have med i den videre debat i udvalget.

Centrum-demokraternes og kristeligt folkepartis fælles forslag vandt jo ikke større tilslutning hos de partier, der er her i salen, da det blev fremsat. Men udviklingen inden for vore højere læreanstalter og universiteterne, ikke mindst udviklingen på RUC, har bekræftet nødvendigheden af en ændring af styrelsesloven. Professorerne Rold Andersens og Erling Olsens advarler om forholdene på RUC til offentligheden og især til folketinget har medført nødvendige indgreb fra undervisningsministerens side. Vel var de indgreb, ministeren foretog, nødvendige, og et skridt i den rigtige retning for at sikre de uddannelsessøgende et bedre udbytte af deres studietid, men tilbage står problemerne omkring studienævnenes kompetence og valgmetoden til de styrende organer. Disse problemer kan kun løses igennem lovændringer, og dette er i virkeligheden baggrunden for de fire partiers forslag til folketingsbeslutning om ændringer, der overfører kompetencen fra studienævnene til fakultetsrådene og indfører forholdstalsvalg til de styrende organer.

Samtidig foreslås, at de studerendes forskellige råd og grupper, der er repræsenteret i de styrende organer, ligestilles, hvad angår

[Chr. Christensen.]

økonomisk støtte fra det offentlige; dermed fjernes den urimelige forskelsbehandling, der i dag finder sted mellem de studerendes råd og de grupper, der er repræsenteret i de styrende organer.

I bemærkningerne til forslaget fremhæver de fire partier to meget væsentlige synspunkter. For det første at selvstyret på universiteterne og de højere læreanstalter skal fortsætte, og for det andet at erfaringer fra RUC og andre uddannelsesinstitutioner viser, at ændringer i styrelsesloven er nødvendige. Udviklingen på RUC bærer altså sin del af ansvaret for dette forslag, men andre uddannelsesinstitutioner må tage medansvar.

Den sænkning af det faglige niveau, der er sket, hænger efter forslagsstillerne netop sammen med, at det er studienævnene, der udarbejder studieordningerne og ansætter de deltidsansatte lærere, og at det er studienævnet, der har ansvaret for, at undervisningen er relevant i forhold til uddannelsens mål og de fastsatte eksamensordninger. Nu skal disse kompetenceområder altså henlægges til fakultetsrådene, og dermed bliver for en stor del centralstudienævnene overflødige; derfor foreslås de ophævet.

Det forslag, der nu foreligger fra de fire partier, er i overensstemmelse med de tanker og synspunkter, der lå til grund for centrum-demokraternes og kristeligt folkepartis fremsatte forslag til ændring af styrelsesloven. Vi er derfor glade for, at flere partier er sluttet op om disse tanker, og at vi på nuværende tidspunkt er fire partier, der kan fremsætte dette forslag i fællesskab.

Fremskridtspartiets forslag til lov om ændring af styrelsesloven indeholder i nogle tilfælde paragraffer af nøjagtig samme ordlyd og i andre tilfælde af omtrent samme ordlyd som det af os i efteråret 1974 fremsatte forslag, hvilket da også klart fremgår af bemærkningerne og også er fremhævet her af ordførerne. Forslaget bør derfor naturligt påkalde vores opmærksomhed, hvad det da også gør, og der er detaljer i forslaget, som vi vil drøfte positivt i udvalget. Men man skal ikke glemme, at det af os m. fl. stillede forslag fastholder de højere læreanstalters selvstyre, hvilket fremskridtspartiets forslag ikke gør, og det er da ret så væsentlig en forskel.

Tidspunktet, den 1. august 1975, mener vi ikke er relevant, men derimod som i vort forslag fremhævet den 1. august 1976. Vi mener ikke, at dette arbejde skal komme foran skolelovsforslaget, men det er væsentligt, at vi får en grundig udvalgsbehandling, og jeg vil gerne takke ministeren for hendes forståelse for problematikken og for tilsagnet om positivt samarbejde i udvalget om de væsentlige punkter. Det vil vi også tilsiige.

Freddy Madsen (DKP):

Jeg bemærkede allerede under behandlingen af det forrige forslag, at der er en linje, der går i retning af, at det hovedsagelig er børnene og de unge, det skal gå ud over, og jeg kunne såmænd godt have tilføjet, men det kan jeg jo gøre nu, at det først og fremmest er studenterne, det skal gå ud over. Det har vi vidst længe. Alligevel er det bemærkelsesværdigt, ikke så meget, at vi får dette forslag frem, men at venstre også er medforslagsstiller, fordi det er stort set det samme forslag, som fru Tove Nielsen i sin tid som undervisningsminister afviste med bemærkninger om, at det erfaringsgrundlag, man havde, ikke var tilstrækkeligt, og derfor burde man køre videre med den nye styrelseslov.

Derfor har jeg naturligvis med spænding og interesse lyttet til, hvad fru Tove Nielsen sagde i dag, og jeg må sige, at jeg savner totalt dokumentation for, at der, siden den pågældende udtalelse blev fremsat, skulle være sket noget som helst, som begrundede en ændret indstilling til disse spørgsmål. Der kan ikke på nuværende tidspunkt fremføres andre eksempler end dem, man havde tidligere, og sandheden er da også, at man må medgive, at mange steder fungerer styrelsesloven udmærket. Men sandheden er jo, at man, hvis man vil indrømme det, må konstatere, at selv set ud fra forslagsstillerens synspunkt fungerer styrelsesloven på langt de fleste institutioner ganske fortrinligt og ganske udmærket efter sin hensigt, og det minimum af ret, der må være til også at eksperimentere med gennemførelsen af en så forholdsvis ny lov, som styrelsesloven er, kan naturligvis ikke begrunde, at man nu skulle lave den om.

De fleste steder fungerer den altså overordentlig godt, og man skal ikke glemme,

[Freddy Madsen.]

hvad den afløste. Den afløste netop et uhen-sigtsmæssigt bureaukratisk system, som havde overlevet sig selv, og det ville derfor være tåbeligt at gå tilbage til noget, der blot ligner det.

Der kan altså ikke føres dokumentation for, at det nu skulle være rimeligt at fore-tage denne ændring. Sagen er jo, at der her er tale om en ren politisk beslutning. Det har vi vidst hele tiden, og der er også nogen her i denne sal, der har givet udtryk for, at det var deres åbenbare hensigt. Det, der skal ske, er, at statsmagten skal bruges imod de politiske afvigelser, man ikke kan lide nogle steder ude omkring på vore læreanstalter. Og dermed bliver det jo til en helt anden snak. Jeg kan godt forstå, at man ønsker at fremhæve, at det først og fremmest drejer sig om det faglige niveau. Ja men vi har også kritiseret det faglige niveau. Vi ønsker, at det faglige videnskabelige niveau skal hæves, men det er ikke det, sagen drejer sig om i det foreliggende forslag, for hvis det var det, var det jo et spørgsmål om, at man systematisk har skåret ned på bevillingerne til de højere uddannelser, således at man både mangler de nødvendige lærere og de nødvendige faciliteter til også med den udvikling, videnskab og teknik er inde i, at kunne give uddannelserne det løft, der faktisk er brug for.

De ændringer, man nu foreslår, hvor de faglige studienævns kompetence på en række områder skal lægges op i fakultetsrådene, vil jo netop føre til et bureaukratisk system, hvor en stor forsamling skal sidde og tage stilling til en lang række mindre problemer, som de har dårlige forudsætninger for at tage stilling til, også med det resultat, at de lærere, som sidder i disse fakultetsråd, og som faktisk har både forskningsmæssigt og uddannelsesmæssigt ansvar, i stedet for vil komme til at sidde og beskæftige sig med en lang række mindre, administrative problemer, som vil optage deres tid, hvilket ikke mindst vil være skadeligt for det faglige niveau, som man siger det er hensigten at hæve.

Forslagets politiske hensigter kommer mest alvorligt til udtryk, når det drejer sig om stillingen til valgene på universiteterne. De standpunkter, man her fremfører, ser helt bort fra, at studenterrådene er de stu-

derendes faglige organisationer, der dér, som på en lang række andre områder i samfundslivet, hvor forskellige grupper for organisati- oner repræsenterer grupper af mennesker, naturligvis også må have afgørende indfly- delse på de studerende og på deres holdning. Det kan jeg ikke se at der er noget som helst forkert i, men det er jo altså også igen her åbenlyst, at fordi man ikke bryder sig om studenterrådernes politiske opfattelse, er det dem, man skal have fat i ørerne på.

Man skal ikke se bort fra, at med en ændret måde at vælge på på universiteterne, er det ikke alene et spørgsmål om at bekæmpe studenterrådene, men det er også et spørgs- mål om, at hvis man laver reglerne om på den måde, som det her er skitseret — det skulle man tage og tænke på — så kommer det faktisk til at gå ud over en række af de små fag. Den opstilling, der er lavet i be- mærkningerne til forslaget, glemmer ganske at fortælle, at når fordelingen af manda- terne bliver på den måde, er det, fordi val- gene til fagstudienævnene er det afgørende, et princip, som er gennemført netop for at sikre de små fag, der, hvis det kom til de store fællesvalg, helt ville drukne og blive totalt uden indflydelse. Det var måske en tanke til overvejelse, at det f. eks. ved Køben- havns universitet vil betyde, at f. eks. fa- gene dansk og psykologi vil komme til gan- ske afgørende at bestemme over et fag som kristendomskundskab.

Endelig med hensyn til de økonomiske tilskud, ja, da hænger det også sammen med, at studenterrådet er de studerendes faglige organisation. Årsagen til, at man får det tilskud, er jo, at man i og med det har en lang række sociale forpligtelser, som man nu varetager blandt studenterne, og som ikke mindst bliver nødvendige i en tid, hvor vi har en omfattende økonomisk krise i lan- det, samtidig med, at det høje ting ved ad- skillige lejligheder forværrer de studerendes kår i ganske urimelig grad.

Må jeg så sige om fremskridtspartiets for- slag, at i modsætning til fru Kristine Helt- berg forstår jeg udmærket, at fremskridts- partiet fremsætter det, og jeg synes — det vil jeg gerne sige — at det er i fuld overens- stemmelse med fremskridtspartiets politik. Jeg har nemlig aldrig troet, at det var no- gen hjertesag for fremskridtspartiet at be- kæmpe bureaukratiet, at vende sig imod

[Freddy Madsen.]

opsvulmningen i statsadministrationen, og hvad man ellers har sagt. Jeg har aldrig troet, at det var fremskridtspartiets hensigt. Jeg har hele tiden vidst, at det var noget, man kunne bruge til fremme af sin reaktionære politik på andre områder, og derfor står det da også helt klart, at når det ikke længer passer ind i hensigten, kan man rolig kaste den side af sagen over bord.

Endelig vil jeg sige til slut til undervisningsministeren og til ordføreren for socialdemokratiet, at nu fik vi et nyt bevis på det, vi diskuterede under den forrige sag. Her er forskellen jo, at socialdemokratiet affinder sig med øretæverne, efterhånden som de falder, på trods af at man sagligt og anstændigt kunne afvise dette lovforslag i denne situation — man behøvede ikke at vise det nogen som helst imødekommenhed — så står man altså herop og bukker pænt, og man har også indkasseret på det grundlag en lang række taksigelser fra forslagsstillerne. Det forstår jeg udmærket, men det er en ny dokumentation af, at socialdemokratiet på urimelig måde bøjer sig for den pression, som de borgerlige udøver.

Arnfast (CD):

Man kan næppe fortænke mig i at notere, at dette er en god dag for centrum-demokraterne og også, mener jeg, for det arbejde, der sker her i folketinget. Det er sagt af tidligere ordførere, at det var centrum-demokraterne, der i maj sidste år fremsatte et forslag til folketingsbeslutning om at ændre loven om styrelse af de højere uddannelsesinstitutioner, fordi vi ikke alene kunne se, at det forlig, der i sin tid var indgået mellem de fem partier, der sad i folketetinget før valget 1973, ikke kunne holde, at det blev misbrugt, men også, at der virkelig var behov for en styring af dette store og dyre område.

Vi fik senere tilslutning, som det også er nævnt, af kristeligt folkeparti, da vi fremsatte forslaget igen, nu som et lovforslag. Og i dag kan vi altså konstatere, at der står endnu to partier bag dette. Dette er et stykke arbejde, der ligesom viser, hvordan folketingets mindste partier også kan få tilslutning til deres synspunkter.

Vi behandler samtidig lovforslaget fra fremskridtspartiet, og om det vil jeg ganske kort sige, at det glæder vi os til at tage med

ind i udvalgsarbejdet, der er mange interessante ting i det. Adskillige af de ting, som står i dette forslag, oplever jeg dagligt ved Danmarks Journalisthøjskole, hvor vi både har erhvervsrepræsentation og et styre, der svarer meget til det nævnte. Men der er selvfølgelig andre ting, vi må kigge på i den forbindelse, og det vil vi vente med til udvalgsarbejdet.

Må jeg notere, at undervisningsministeren denne gang var knap så kølig, som da hun i maj sidste år som ordfører for socialdemokratiet talte om det forslag, der var fremsat af centrum-demokraterne. Jeg vil da notere med glæde, at undervisningsministeren nu også kan se, at der er noget galt ved det forslag, fem partier i sin tid lavede forlig om. Det kan selvfølgelig kun glæde mig endnu mere, at to af forligspartierne gennem erfaringen har set, at der er behov for at lave det om. Det skulle nemlig være sådan, at befolkningen, som længe har vidst dette, bliver nødt til at lave nye partier, hver gang den skal have et eller andet forlig herinde brudt op og nye tanker sat ind i stedet for det, man er enedes om herinde.

Jeg vil navnlig beskæftige mig med selve de problemer, der er opstået i forbindelse med valgmetoderne. Det er skrækkeligt, når man kan se, at 1/3 af de studerende, der deltager i valgene, nogle steder kun kan få 1/9 eller 1/5 repræsentation. Det viser jo, at folketetinget dér er kommet til at lave en styrtende fejl. Jeg kan egentlig ikke se, at vi ikke skulle tage fat på at rette denne fejl allerede i år, hvis det er muligt. Det er i hvert fald en af de ting, vi kan undersøge gennem udvalgsarbejdet, om det ikke er muligt allerede i år at ændre det. Folketingsbeslutningsforslaget, vi har fremsat, går jo ellers på, at det først er til næste år, vi skulle sætte i gang, men her er måske et område, hvor vi må prøve hurtigst muligt at få ændret disse ting.

Man vil hævde, at vi er bange for det, der kom ud af valgmetoden. Ja, det er vi da også. Vi synes, at der er tale om majorisering, og vi mener ikke, at det fremmer hverken arbejdet det ene eller det andet sted, at denne majorisering kommer til udtryk på denne måde.

Vi har intet imod, at studenterne beskæftiger sig med marxisme eller andre moderetninger, men de skal i hvert fald ikke gøre

[Arnfast.]

det for skatteydernes penge, og derfor har vi et godt øje til de penge, der udbetales til et råd, der er sammensat på denne måde. Vi ønsker, at dette skal rettes hurtigst muligt, og vi er ikke ængstelige for, at studenterne ved en ny styrelseslov og en ny fordeling af kompetencen skal mangle mulighed for at føre deres synspunkter frem, tværtimod, de vil da stadig væk være repræsenteret og vil da stadig væk kunne fremføre deres synspunkter. Og her håber jeg sandelig, at det er studenternes argumenters kvalitet, der er afgørende, at det er kvaliteten af det, der fremføres i disse råd, der er afgørende for arbejdet, og ikke kvantiteten, et spørgsmål om, hvor mange studenter der sidder i rådene. Jeg vil da gerne i denne forbindelse sige, at dette illustrerer jo netop det forslag, vi behandler i dag, på bedst mulig måde: et parti, et af folketingets mindste, har ved kvaliteten af sit synspunkt fået samlet et flertal, og det kan vi da kun glæde os over.

Steen Folke (VS):

Som repræsentant for folketingets allerminste parti må jeg nok lige sige, at vi ville blive noget forskrækkede, hvis det pludselig skulle gå os sådan, at vi fik flertal herinde for et af de forslag, vi fremsatte.

Undervisningsministeren har også i denne sag erklæret sig tilfreds med at administrere de borgerlige partiers politik. Jeg forstår for så vidt godt fru Tove Nielsens lidt spydigt udtrykte glæde over undervisningsministerens ydmyghed og følgagtighed i anledning af det foreliggende forslag.

Hovedelementerne i forslaget har andre jo ridset op, og jeg skal kommentere nogle af dem.

Det vigtigste er nok dette, at man stort set vil fratage studienævnene i al væsentlighed deres kompetence på en lang række nærmere specificerede områder og henlægge denne kompetence først og fremmest til fakultets- og fagråd. Hemmeligheden bag det er selvfølgelig den velkendte, at studenterne har 50 pct. repræsentation i studienævnene og kun ifølge styrelsesloven 25 pct. repræsentation i de andre organer. Det er efter min mening ganske klart, at en sådan forskydning i kompetencen på ingen måde sikrer det faglige niveau eller nogen mere kvalificeret faglig behandling af de sager,

der er tale om. Tværtimod vil der ske det, at en række sager vil blive henlagt til organer, hvori der sidder folk fra helt andre fag, som skal afgøre de pågældende sager. De kan ikke siges i de fleste tilfælde at besidde nogen særlig faglig kompetence. Disse fakultetsråd og fagråd er sammensat af repræsentanter fra en lang række meget forskelligartede fag. Der ligger også bag dette med at forskyde kompetencen en argumentation, der mere eller mindre direkte går ud fra, at studerende ikke kan besidde nogen faglig indsigt. Det er en ganske fejlagtig opfattelse. Efter nogle års studier erhverver studerende sig faktisk en vis faglig indsigt, og hvis det er ældre studerende, vil de på en række faglige områder besidde større indsigt end nogle af de faste lærere i de pågældende fag. Det bliver man nok nødt til at anerkende, det er i hvert fald situationen.

Men sagen er jo, at denne faglige argumentation, bekymringen for det faglige niveau og alt det, der udtrykkes, bare er et skalkeskjul for det, der er det egentlige ærinde med et forslag af denne art. Det er ikke det faglige, der er sigtet. Det er ganske klart det politiske. Sagen er, at de studerende i kraft af den medindflydelse, de har fået siden studenteroprøret i 1968, har været med til at få gennemført en række progressive ændringer af en række studier, ændringer, der har berørt både studiernes indhold, studiernes former og mange andre ting. Det er naturligvis det, som de borgerlige partier nu vil til livs, og forslaget om at overføre kompetence må ses som et led i denne politiske kamp, som nu anføres fra borgerlig side her.

Det er endnu mere tydeligt i forbindelse med forslagene til ændrede valgeregler og ændrede kriterier for tildeling af økonomisk tilskud til de studerendes organisationer. VS var ikke med, dengang styrelsesloven blev behandlet herinde, og vi var på ingen måde tilfredse med den styrelseslov, der kom ud af det, og som altså bl. a. knæsatte, at lærere i de vigtigste kollegiale organer skulle have 50 pct. repræsentation, studerende 25 pct.

Vi ser det klart som en vigtig sag for de studerende, stillet over for den kendsgerning, at de på forhånd i de væsentligste organer kun har halvt så mange stemmer som lærerne, at de da får mulighed for at udøve deres indflydelse ved hjælp af en en-

[Steen Folke.]

hedsrepræsentation, som studenterrådene ved de højere læreanstalter i årevis har fungeret som. Studenterrådene har rundt omkring været de studerendes interesseorganisationer og har varetaget de studerendes interesser i en lang række forskellige sammenhænge, herunder altså også over for uddannelsespolitiske spørgsmål og ting, som behandles i de kollegiale organer. Det fungerer som bekendt på en masse højere læreanstalter, uden at der er nogen problemer i det; dér er studenterrådene en sådan enhedsrepræsentation. Men der er på visse højere læreanstalter, f. eks. Københavns universitet, opstået nogle borgerlige splittelsesgrupper i de studerendes rækker, moderate og konservative studenter, hvad det nu er, og det er klart, at disse borgerlige splittelsesgrupper har forslagsstillernes store sympati, og at man er meget interesseret i at støtte det splittelsesarbejde inden for de studerendes rækker ud fra det klassiske del og hersk princip. Derfor stiller man forslag om økonomisk støtte til disse grupper og forslag om ændrede valgregler, som skal sikre disse grupper større indflydelse. Det er ganske klart, at det er politiske hensyn, man ønsker at varetage, bl. a. vil man altså gøre attack på denne opdeling i repræsentationsområder, som lige præcis er fagligt begrundet og fagligt velbegrundet, men ud fra nogle politiske hensyn ønsker man at få nedlagt disse repræsentationsområder og sat de politiske hensyn i højsædet.

Jeg vil gøre opmærksom på i den anledning, at det er ikke bare for de studerende, der foreligger en sådan opdeling i repræsentationsområder, det gør der også for lærerne, og jeg vil sige, at det er nok ikke noget tilfælde, at man interesserer sig så meget for at få gjort kål på det, for så vidt angår de studerendes repræsentation, men ikke bekymrer sig om det for lærernes repræsentation. Der findes tilsvarende mindretalsproblemer hos lærerne, kan man sige, men det er nok velkendt, at der er en tendens til, at lærerne desværre i gennemsnit er mere reaktionært indstillet, og derfor har man ikke de store bekymringer over, at et reaktionært lærerflertal skulle kunne opnå en overrepræsentation i kraft af de regler her. Men jeg vil da i hvert fald gøre opmærksom på, at hvis man virkelig ønsker at sætte de

politiske hensyn i højsædet i stedet for de faglige, i stedet for det, der sikrer, at forskellige fag virkelig bliver repræsenteret i de kollegiale organer, så må det efter min mening ganske klart omfatte også lærerkategorien, ellers mener jeg, vi er ude i det rene hykleri.

Så vil jeg sige kort om fremskridtspartiets lovforslag, at det for så vidt også undrer mig lidt på en måde, selv om jeg også godt er klar over, hvad der ligger bag her. Fremskridtspartiet benævnes undertiden som et fascistisk parti og ting af den art, hvilket efter min mening er fejlagtigt. Jeg mener, at fremskridtspartiet klart er et reaktionært parti, men det er noget ganske andet. Det er et, man kunne sige utopisk reaktionært parti, som bruger en del af sin tid og kraft på at bekæmpe staten og statens indflydelse på forskellige områder i samfundet. Jeg mener, at det er et udtryk for forvirring i fremskridtspartiets egen ideologi på en måde, at der kommer et forslag af denne art fra fremskridtspartiets side, fordi dette forslag er et led i retning af det modsatte, nemlig i retning af en styrkelse af statsmagten. For så vidt kunne man sige, det kan ses som en tendens i retning af opbygning af en korporativ stat på længere sigt.

Som sagt, jeg mener ikke, at det plejer at være fremskridtspartiets linje. Det er det blevet i kraft af dette forslag, hvis hovedelementer er, at den centrale styring skal fremmes. Det er den centrale styring, og det er statsmagtens styring af uddannelserne, som er det egentlige anliggende her. Man siger jo i bemærkningerne, at faglig indsigt igen sættes i højsædet, men det er naturligvis ikke det, det drejer sig om. Det, det drejer sig om, er, at den politiske styring kommer i højsædet. Det er det, næsten alle bestemmelser i dette forslag vil tilsigte. Det er bemyndigelser til undervisningsministeren, det drejer sig om på alle tænkelige områder. Styring af undervisningen, styring af forskningen osv., det er det, der er hovedelementerne i forslaget.

Så vil man også have repræsentanter for erhvervslivet ind til at sidde og bestemme, og det er for så vidt mere i tråd med fremskridtspartiets sædvanlige ideologi. Det undrer mig ikke så meget. Men det, der undrer mig, er, at man vil være med til den øgede statslige styring på den måde, som

[Steen Folke.]

det foregår her, og det er klart, at det er også nogle politiske hensyn, man i virkeligheden plejer med et forslag af denne art, men det er politiske hensyn, der viser, at fremskridtspartiets ideologi er et sammensurium af vidt forskellige og i virkeligheden delvis uforenelige synspunkter, som nok til sammen markerer en klar reaktionær tendens, men som ikke markerer så forfærdelig meget andet.

Til allersidst vil jeg sige, at jeg bemærkede, at undervisningsministerens kommentarer til fremskridtspartiets forslag var forholdsvis uklare. De bestod mestendels i en henvisning til, at man netop arbejder med disse spørgsmål bl. a. i forbindelse med helhedsplanen. Jeg ved ikke, om denne uklarhed skal tolkes i retning af, at undervisningsministeren har en vis sympati for denne øgede statslige styring, der er tale om. Det ville ikke undre mig så meget, hvis det var det, der var tale om, og for så vidt kan man sige, at nogle af tendenserne ligger helt klart formuleret i helhedsplanen.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg har et par kommentarer til diskussionen om, hvorvidt den sag, der er rejst her, er rejst politisk, eller den er rejst på sagligt grundlag. Jeg vil gerne sige, at jeg tror, det er fuldstændig tydeligt og klart, var der ikke et sagligt grundlag, så kunne denne sag vel rejses, men den kunne ikke føres frem til noget som helst. Det, der giver denne sag vægt, det, der får folk, der tidligere stillede sig skeptisk, da centrum-demokraterne rejste sagen, til nu at gå med, er ikke, at centrum-demokraterne var så enormt meget klogere end andre, men det er simpelt hen det, at sagen har så stærk en vægt, at nu må man fra mange sider — herunder også den nuværende undervisningsministers — erkende, at der er noget om sagen, vi kommer til at gøre noget ved det.

Vi kommer først og fremmest til at gøre noget ved, at studierne kvalitet klart er forringet på en række punkter, derom er ingen i tvivl, der beskæftiger sig med det. Selvfølgelig kan folketinget ikke sidde og se roligt på det.

Det er dernæst også klart, at det misbruges politisk. Man har lavet en hel række områder, en hel række fag, hvor der under-

vises på den måde, som ellers politiske partier normalt laver studiekredse. Jeg tror ikke, dette folketing har noget imod, at man inden for fritidslovens rammer gav plads til lidt mere af den slags aktivitet, men på universitetet hører det i hvert fald ikke hjemme, og det må naturligvis stoppes.

Og så endelig det tredje, som vel ikke er det mindst vigtige, det er, at det, vi tilstræber i Danmark, når vi vil lave demokrati, er ikke folkedemokrati med ét parti og de andre som, hvad var det, venstresocialisternes ordfører sagde, borgerlige splittelsesgrupper. Det er noget, man kommer til at tolerere i dette demokrati, også ved universitetet. Jeg anser selv denne sag for meget vigtig, og jeg vil gerne høre, om undervisningsministeren finder betænkeligheder, for ellers kan jeg forstå, at der er et klart flertal for, at man ændrede dette allerede med virkning for det kommende år. Men naturligvis må man i udvalget og også i dag høre undervisningsministerens eventuelle betænkeligheder. Der er jo ingen, der ønsker at tvinge en undervisningsminister, der nødvendig selv vil det, til at gøre en hel masse, det er da klart. Det skal laves i samarbejde, det her. Men jeg kunne, som mit partis ordfører også sagde det, tænke mig, at netop den ting kunne man lave allerede nu også for at undgå det, som fremskridtspartiets ordfører var inde på, at hvis ikke man laver noget før til oktober næste år, så træffes der en masse dispositioner, som gør det sværere at ændre ved visse ting til den tid, som man ellers ville kunne ændre ved.

Jeg understreger klart det saglige, men må jeg også sige, at selvfølgelig har sagen politisk baggrund. Det kunne man da også tydeligt høre, når man hørte SFs, kommunisternes og venstresocialisternes talsmænd, så tvivler man ikke om, hvor meget politisk baggrund der ligger i denne sag. Der har lige siden studenteroprøret været bevidste bestræbelser på at erobre dette samfund og skabe revolution, ikke ude på gaden og ikke ved at skrive på væggene, men ved at sætte sig på den ene kulturinstitution efter den anden: universiteterne, det er dem, vi behandler i dag, men vi kan tage Danmarks radio, det har vi behandlet tidligere, så jeg skal ikke gå ind på det her, vi kan tage folkeskolen, hvor vi havde en indoktrineringsdebat. Det er alt sammen sider af samme sag: en

[Erhard Jakobsen.]

række intellektuelle sætter sig bevidst ind på poster, hvor de derefter kan sidde og censurere og dominere. Jeg skal blot med et eksempel illustrere, hvordan udviklingen går. Der laves såkaldt underjordiske bogforlag. Disse forlag udgiver naturligt bøger, disse bøger anbefales varmt i Danmarks radio, og så kan man jo få nogle af dem ud. De anbefales varmt af særskilte, sympatiserende bibliotekarer rundt omkring på landets biblioteker, og læreren og et lille mindretal af elever, der dominerer, sørger for, at disse bøger indføres som alternativ litteratur. Jeg hørte engang i en radioudsendelse, at en bog af Cleaver, den sorte panter, udmærket kunne bruges som alternativ læsning til Shakespeare, for det var samme sværhedsgrad. Se, det er måden, man gør det på, og det er det, der skal være løgn, det er det, flertallet i dette folketing gerne vil understrege, bl. a. ved dette her.

Søgaard (S):

Må jeg tage den tråd op, som hr. Erhard Jakobsen forlod med hensyn til spørgsmålet om samarbejde, og føje til her, at når jeg har rejst spørgsmålet med hensyn til den aftale, vi i sin tid traf med de andre forligspartier omkring styrelsesloven, vil jeg gerne sige til fru Tove Nielsen og fru Gerda Møller, at deri lå jo det, som jeg forstår på fynsk, en gentlemen's agreement, som simpelt hen var det uskrevne ord om, at det forlig, vi dengang indgik, var et forlig, som vi senere sammen skulle tage op til revision igen. Nu føler vi altså, at en del af partierne er sprunget fra denne gentlemen's agreement ved selvstændigt at fremsætte nogle meget principielle ændringer af et område, som efter min bedste opfattelse vil kunne skabe fornyet strid omkring hele styrelsesproblematikken. De pågældende medlemmer ved selv, hvilket kolossalt arbejde vi havde i udvalget på det tidspunkt, de kender selv de politiske synspunkter, som kom til udtryk fra mange forskellige sider, og hvor mange deputationer der kom og gav udtryk for deres synspunkter omkring styrelsesloven.

Det, man nu gør her, er at fremsætte nogle tanker i et forslag til folketingsbeslutning, som man beder ministeren tage op på et tidspunkt, hvor man udmærket godt ved,

at dette forslag måske ikke når at blive færdigt, i hvert fald ikke hvis det skal gennemarbejdes, man kan selvfølgelig gennemtrumfe det rent politisk, men hvis det skal gennemarbejdes i undervisningsudvalget, der har en folkeskolelov og andre ting liggende, kan det ikke blive færdig i sommer, og dermed ligger det til politisk strid sommeren igennem og ind i det nye folketingsår.

Jeg har altid haft den opfattelse, at netop dette specielle område er et område, hvor det drejer sig om at skaffe den størst mulige politiske dækning og baggrund, inden man skrider til virkelig at gå ind i et lovgivningsarbejde. Derfor er det, det drejer sig om, efter min opfattelse dette, at man måske desværre har lagt op til en situation, hvor vi naturligvis er positive på en række områder, som vi har nævnt det her, men som måske kan skabe den politiske strid, vi i hvert fald, da vi lavede loven, undgik og gerne ville undgå, og det tror jeg absolut ikke tjener hverken folkestyret eller styrelsesloven til bedste.

Må jeg sige til hr. Freddy Madsen, som siger, at socialdemokratiet burde afvise dette forslag, at vi har nu engang haft den opfattelse altid, at vil man have indflydelse på noget, så kan man ikke bare afvise, så går man ind i diskussionen og i debatten om tingene, og det agter vi også at gøre her for at gøre de forhold bedre, som dette forslag til folketingsbeslutning har lagt op til at gøre ringere. Her kunne jeg måske citere en tidligere stor politikers ord om, at man altid skal passe på ikke at holde fanen så højt, at benene ikke kan nå jorden.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Da flere ordførere har været inde på det, skal jeg gentage, hvad jeg sluttede mit første indlæg med, nemlig at jeg beklager, at forslaget er fremkommet nu.

Som det også er blevet refereret, har jeg ved adskillige lejligheder understreget mit ønske om at lade styrelsesloven fungere i nogle år, før vi foretog gennemgribende ændringer. Jeg har derfor forstået dette forslag på den måde, at vi kunne gå i gang med nogle ændringer, som vi ikke ville betragte som gennemgribende, og som i første omgang ikke greb inde i hele arbejdet omkring statutten.

Hr. Søgaard stillede mig et spørgsmål i sit

[Undervisningsministeren.]

første indlæg bl. a. vedrørende arbejdsbyrden i forbindelse med udarbejdelse af disse statutter. Jeg vil godt give et enkelt eksempel, for jeg tror, det kan anskueliggøre over for folketinget, hvor vigtigt det er, at vi tænker os godt om, før vi laver meget gennemgribende ændringer. Jeg vil tage eksemplet fra Københavns universitet og bare nævne nogle måneder, hvor man arbejdede med tingene.

I august 1973 lavede man et udkast til statuten, og det blev udarbejdet af et specielt statutudvalg under konsistorium. I september 1973 bliver så dette udkast sendt til høring i samtlige kollegiale organer. I november 1973 har man fået svarene ind, konsistorium behandler forslaget og vedtager det i slutningen af november. I december sender man statuten til godkendelse i undervisningsministeriet. I januar måned behandles sagen i ministeriet, der afholdes 2 heldagsmøder med statutudvalget. I slutningen af januar sendes så ministeriets ændringsforslag og krav til Københavns universitet. Det fører til nye møder i konsistorium om ændringerne. Endelig har man et møde i LO i forbindelse med samarbejdsudvalgene, og i slutningen af februar svarer så Københavns universitet på ministeriets ændringer. I marts måned fremsendes det endelige forslag, og i begyndelsen af marts måned godkendes statuten i ministeriet. Det vil sige, at hele 1974 gik også med at få godkendt disse statutter, og det betød f. eks. i undervisningsministeriet, at man i det kontor, der arbejdede med dette spørgsmål, måtte have arbejdsforstærkning for overhovedet at kunne klare denne arbejdsbyrde.

Derfor er det meget vigtigt, at vi ikke laver så omfattende ændringer, at hele denne procedure skal gentages, for det vil betyde, at mange mennesker på universiteterne i stedet for at beskæftige sig med det videnskabelige arbejde, som vi ved de har til opgave at beskæftige sig med, igen skal beskæftige sig med ændringer af proceduremæssig karakter.

Fru Tove Nielsen stillede mig et direkte spørgsmål om det, der blev kaldt brugerindflydelsen, om der kunne siges noget om dette. Jeg går ud fra, at det må være § 2, stk. 3, og hvis det er det, kan jeg nævne, at vi

bl. a. har brugt denne bestemmelse adskillige gange i forbindelse med nyetablerede uddannelser især omkring universitetscentre i Roskilde og i Ålborg, således at vi i virkeligheden omkring skabelsen, kan man sige, af nye uddannelser har inddraget aftagersynspunkterne. Dette er også et svar til hr. Halvgaard, der var inde på nogle af de samme problemer.

Hr. Søgaard har på udmærket vis svaret hr. Freddy Madsen og dermed i virkeligheden også hr. Steen Folke på nogle af de bemærkninger, de var inde på. Jeg skal blot hertil føje, at der er ikke tale om, at jeg har affundet mig med dette forslag eller affundet mig med det, hr. Freddy Madsen kaldte for øretæverne. Det, jeg har gjort, er, som socialdemokratiet har gjort det gang på gang, at gå ind i de problemer, som vi ved eksisterer, og som hr. Freddy Madsen og hr. Steen Folke i virkeligheden også godt ved eksisterer, men som de i dag, for at gentage det udtryk, de selv har anvendt, af politiske grunde ikke har følt det opportunt at komme frem med.

Tove Nielsen (V):

Det undrede mig lidt, at hr. Søgaard her i sidste omgang tog en lidt hård tone på, for jeg har egentlig følt, at der var ret så god forståelse partierne imellem om, at der var forskellige ting, vi kunne blive enige om at se på. Jeg har egentlig ikke følt, at intentionerne var så forskelligartede fra socialdemokratiet til venstre. I hvert fald forstod jeg da både hr. Søgaard og undervisningsministeren på den måde, at vi i undervisningsudvalget kunne tage de forskellige ting op, og jeg mener også, at jeg i første omgang selv sagde, at der skulle et grundigt udvalgsarbejde til, for vi erkender da fuldt ud, at det tager tid, og det skal også tage tid, for det er ikke noget, vi skal haste med og blot få vedtaget for at få vedtaget noget. Derfor vil jeg da sige, at vi lægger så sandelig ikke op til en politisk strid i sommerferien, vi lægger ikke op til nogen situation, som hr. Søgaard sagde. Nej, vi vil meget gerne samme med de andre partier, som er indstillet på det, ændre på det, som vi nu kan se ikke går, som vi havde regnet med, da loven blev vedtaget i 1973. Det kræver tid, og derfor vil jeg sige, at vi har ikke noget som helst ønske om, at vi skal bruge tiden i un-

[Tove Nielsen.]

dervisningsudvalget de sidste uger, vi har indtil sommerferien, på det og så gøre det færdigt på det tidspunkt og dermed altså også komme i den situation, at folkeskoleloven ikke bliver færdigbehandlet.

Disse to ting vil ikke komme til at kolliderede med hinanden, så jeg må altså sige én gang til til hr. Søgaard, at der er ikke skabt nogen situation fra vores side, vi lægger ikke op til nogen som helst politisk strid, vi ønsker at gøre et grundigt udvalgsarbejde og har de bedste forhåbninger om, at vi så også i fællesskab kan finde frem til de løsninger, som må være de rigtige, for det må vel være en ret, vi har herinde, at ændre på en lov, når vi ser, at det ikke går, som vi havde ment. Vi må passe på med ikke at lade stå til og sige: vi skal bruge et år, vi skal bruge to, vi skal bruge flere år, for så bliver problemerne jo blot større. Vi kan på nuværende tidspunkt se, at der er ting, vi må tage fat på, og det er det, venstre sammen med flere partier har været indstillet på, og som jeg altså også har fornemmet at socialdemokratiet gerne ville se på nu.

Jeg vil godt sige til fru Kristine Heltberg, til hr. Freddy Madsen og til hr. Steen Folke, at det undrer mig naturligvis ikke, at vi bliver karakteriseret som reaktionære. Jeg har bemærket mange gange, at når der kommer synspunkter frem, som disse partier ikke deler, så bliver de naturligvis øjeblikkelig stemplet som reaktionære.

Fru Kristine Heltberg sagde, at nu kunne vi endelig efter loven fra 1973 få fred til at skabe tålelige forhold. Freden kan være for dyrekøbt, hvis freden bliver misbrugt, og det er det, som vi frygter sker, og som vi kan se sker visse steder.

Det undrer mig ikke, at hr. Freddy Madsen i den grad tager studenterrådet i forsvaret, for jeg er da fuldstændig klar over, at de tanker, som studenterrådet kommer frem med, på langt de fleste områder er identiske med de tanker, som DKP gør sig, men vi ønsker bare, at andre studerende på uddannelsesinstitutionerne, som ikke deler DKPs politiske tanker, skal have nøjagtig samme muligheder for at fremføre deres synspunkter og også have de samme muligheder for at blive repræsenteret.

Nok siger man, at studenterrådet er de studerendes faglige organisation, men hvorfor

skal studenterrådet så bruge denne position til at tage sig af alt muligt andet end det, som må være en faglig studenterorganisations opgave? Hvorfor skal man bruge sin position til at tage sig af det landspolitiske, til at tage sig af det udenrigspolitiske? Hvorfor skal studenterrådet absolut bringe en politisk kamp ind på vore uddannelsesinstitutioner? Vi kan ikke godt tage, at institutionerne bruges til politisk kamp.

Tro endelig ikke, at det er sådan, at liberale studenter, moderate studenter, er tro kopier af liberale partier. Jeg kan forvisse om, at disse organisationer sandelig ikke er enige med f. eks. venstre i de politiske afgørelser, vi har truffet, og ikke enige med andre såkaldt borgerlige partier. De har naturligvis deres egne synspunkter, som de skal kunne fremsætte de steder, hvor de arbejder, men i et demokrati må det være sådan, at alle, uanset politisk opfattelse, har lige muligheder for at være på uddannelsesinstitutionerne, og det får de ikke, så længe studenterrådet har denne magt og denne eneret. Det er det, vi ikke kan acceptere.

(Kort bemærkning).

Søgaard (S):

Jeg forstår, at fru Tove Nielsen har følt, som det blev sagt, at der var god forståelse hos socialdemokratiet for en ændring af styrelsesloven nu. Jeg kan ikke rigtig sige, hvorfra fru Tove Nielsen har denne forståelse, den er da først kommet til udtryk her i dag i folketinget ved debatten om dette forslag. Men hvis venstres ordfører har følt denne forståelse, så forstår jeg ikke — og jeg forstår, at det er venstre, der har taget initiativet måske netop til dette samarbejde, dette firepartisamarbejde omkring forslaget her — hvorfor man ikke har spurgt de tre andre partier, der var med i styrelseslovens vedtagelse dengang i 1973, men alene ét af de daværende forligspartier, nemlig det konservative folkeparti.

Tredje næstformand (Bay):

Jeg skal gøre medlemmerne opmærksom på — jeg har tidligere gjort det, og jeg skal gentage det, så der er en mulighed for, at det kan trænge ind i alle medlemmernes bevidsthed — at det er mig umuligt at lede forhandlingerne herfra på det rene gætteeri.

[Bay.]

Skifter man ordfører midt i det hele, må man da i det mindste meddele det her.

Edele Kruchow (RV):

I anledning af forskellige udtalelser fra ordførerne synes jeg, at det ikke må glemmes her i dag, at vi er nogle stykker — og jeg hører i hvert fald til dem — der mener og også har forstået på uddannelsesstederne, at styrelsesloven fungerer ret udmærket i mange tilfælde.

Det er også sådan, at langt de fleste studerende først og fremmest er interesserede i at passe deres faglige studier. Det samme gælder mig bekendt også lærerkræfterne. Jeg tror, det ligger således, at det utvivlsomt er forholdsvis få, der på uddannelsesstederne overspiller de muligheder, der kan ligge i styrelsesloven, og som dermed har skabt en uro, der har vakt meget mere opmærksomhed, end det måske er gavnligt, også for de pågældende selv.

På baggrund af de udtalelser, der er faldet både fra den forhenværende undervisningsminister og den nuværende undervisningsminister, tror jeg, der kan være gode muligheder for, at vi kan nå igennem med et udvalgsarbejde, der netop samler sig om mindre omfattende ændringer i øjeblikket. Sådan forstod jeg også fru Gerda Møller, der var inde på, at der skulle gå lidt tid, inden vi gik i gang — hvis vi skal gå gang — med gennemgribende ændringer af en lov, der er vedtaget i 1973.

(Kort bemærkning).

Tove Nielsen (V):

Hvis hr. Søgaard ikke har forstået det, vil jeg da gerne gøre et forsøg endnu.

Det er fuldstændig rigtigt, at det er i dag her i folketingssalen, at jeg har fået den forståelse, at socialdemokratiet nu er indstillet på, at der kan være ting, som man må ændre. Sådan har jeg altså tilladt mig at opfatte de bemærkninger, som dels ministeren, dels hr. Søgaard selv er kommet med. Men når lovforslaget ikke er fremsat sammen med socialdemokratiet, så hænger det sammen med det, jeg også sagde i mit første indlæg, at undervisningsministeren jo både mundtligt og skriftligt tidligere har sagt, at hun ikke ønsker på nuværende tidspunkt at ændre ved styrelsesloven. Jeg har altså til-

ladt mig at regne med, at det dækkede socialdemokratiets opfattelse ind, men jeg kan kun glæde mig over, at man nu har et ønske om at se på de ting, som også socialdemokratiet selv mener, man kan ændre på.

Når vi har hørt denne udtalelse fra undervisningsministeren indtil flere gange, så må jeg altså have lov at sige, at så kan det ikke være sådan, at fordi de 5 partier i 1973 lavede en fælles løsning, så må andre partier ikke fremkomme med deres synspunkter, når de mener, at tiden er inde til, at noget skal ændres. Det lå i hvert fald ikke i luften eller i de aftaler, eller hvad det nu skal kaldes, som blev truffet i 1973, at et parti kunne nedlægge veto, og det ved hr. Søgaard også godt.

(Kort bemærkning).

Søgaard (S):

Jeg skal blot konstatere, at det, fru Tove Nielsen her beretter om, er korrekt, men også konstatere dette, at socialdemokratiet aldrig på noget tidspunkt har været indkaldt til forhandlinger på nogen som helst måde om styrelsesloven sammen med de andre partier, der har medvirket til denne i 1973.

Eva Rothenborg (FP):

Man kan jo næsten fristes til at sige med Luther: her står vi, Gud hjælpe os, og kan ikke andet. Det var jo ikke, fordi det manglede på advarende røster fra faglig kompetent side, da folketinget i 1973 gennemførte den lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, som skulle afløse den kun 3 år gamle lov fra 1970. Det var ikke alene sådan, at man fastholdt, at den gentog alle fejlene fra 1970-loven, men man sagde, at den ville forringe det faglige niveau i undervisning og forskning og skabe mistillid til det nærdemokrati, som var tilstræbt med loven. På visse punkter ville loven også komme til at virke direkte mod sin hensigt, nemlig i ønsket om ansættelse af de kvalificerede lærere på grundlag af sagkyndige udtalelser fra ansøgerne, og dette argument er gået igen i de fleste indlæg, som er fremkommet her i dag.

Der er også blevet påpeget den yderst uheldige fordeling af studenter og lærere i studienævnene og de konsekvenser, som det i realiteten har fået for studiernes faglige indhold. For det er jo sådan i dag, selv om

[Eva Rothenborg.]

hr. Steen Folke udtaler en blomstrende tillid til de studerendes høje kvalifikationer, når det gælder det faglige indhold, at studerende med kun ganske få års anciennitet kan fastsætte det faglige niveau i studierne, og at de for en del i alt fald bliver bistået af lærere, hvis hovederhverv findes uden for universiteterne, og hvis kendskab til de universitetsmæssige forhold og krav ofte er lige så begrænsede som de pågældende studenter.

Så sent som den 29. april i år har rektor Bak i pressen udtalt, at de aspekter af de højere uddannelser, som man i dag finder kritisable, afgjort har deres oprindelse i studenterindflydelsen. Længere henne i sit indlæg gør rektor Bak det helt klart:

„At det ligger jo i sagens natur, at den unge studerende ikke kan have overblik over fagene og derfor let kan komme til at træffe ufornuftige beslutninger, hvis han helt på egen hånd skal bestemme, hvad han skal lære, og han skal derfor vejledes . . .“

Jeg vil derfor gerne sige til SF og delvis til venstresocialisterne og kommunisterne, at når fru Kristine Heltberg snakker om, at nu skulle vi have fred på universiteterne, så vil jeg gerne gå lidt længere end fru Tove Nielsen og sige, at hvis hun mener, at vi har fået fred på universiteterne, efter at dette blev indført, så må hun være blindere end den blindeste og døvere end den døveste. Vi har jo nu i en årrække set, hvordan styrelsesloven er kommet til at fungere, og det kan ikke siges på nogen som helst måde at være tilfredsstillende for det sigte, man havde med loven.

Så kommer man som altid kørende med den gamle pølsepind, når noget går på tværs af den socialistiske opfattelse, at det er et reaktionært borgerligt flertal. Hvad så med alle de urimeligheder, der blev trukket ned over os, dengang da det socialistiske flertal sad med ét mandat her i folketinget? Det er latterligt at blive ved at koge suppe på den pølsepind, for: rød, grøn, sort eller gul, der er én eneste ting, der må være afgørende, og det er, at vore universiteter skal fungere, så det er uddannelsesmæssigt og videnskabeligt forsvarligt og hæderligt. Det har intet med politisering at gøre. Det er tværtimod vores hensigt at afpolitiserer universiteterne, og det er i landets interesse, men det syns-

punkt er efterhånden trængt en del i baggrunden. Et land, der har fostret mænd som H. C. Ørsted og Niels Bohr, har en hellig forpligtelse til at holde det ry ved lige, som sådanne mænd gav til Danmark.

Vi må blive enige om at lægge kræfterne sammen under det udvalgsarbejde, der forestår, ikke for at ødelægge de mange gode og værdifulde nydannelser, der de senere år er blevet skabt i form af medbestemmelse og nærdemokrati, men for at få den faglige soberhed og det videnskabelige niveau i høj-sædet, hvad der har karakteriseret danske universitetsuddannelser i mangfoldige år og har gjort vore unge akademikere kendt og respekteret over hele verden.

Jeg kan tilsige fremskridtspartiets fulde og positive støtte til alt, der effektivt og hurtigt kan bringe disse skandaløse tilstande til ophør. Det er sådan, at kunst, som Shakespeare siger det, er „to hold a mirror up to Nature“. Den er og har altid været et spejl af den tid, i hvilken den fremkommer, og den præges af kunstnerens personlige, følelsesmæssige indstilling til det samfund, han lever i. Men videnskab er ikke som dette, men, for at citere en anden stor englænder, det er „not of an age, but for all times“. Den er højt hævet over politik og følelser og personlige sym- og antipatier, ellers er den ikke hæderlig, og ellers dræbes den, og det kan danske universitetsuddannelser og danske læreanstalter ikke være tjent med.

Gerda Møller (KF):

Nu var jo både hr. Søgaard og fru Edele Kruchow i anden omgang inde på det konservative folkeparti både med hensyn til den stilling, vi havde sidst, og den gentlemen's agreement, som hr. Søgaard mener vi skulle være bundet af. Det er jo et spørgsmål om, hvorvidt et nyt udvalg, og om, hvorvidt man efter et folketingsvalg, flere folketingsvalg, er bundet af det tidligere udvalg. Jeg har i hvert fald ikke været med til at træffe nogen gentlemen's agreement.

Men bortset fra det: jeg vil da gerne stå ved, hvad min tidligere ordfører er gået ind for. Jeg vil godt sige til hr. Søgaard, at jeg ikke har fundet det påkrævet, at det konservative folkeparti skulle henvende sig til socialdemokratiet, fordi vi gik med i ændrin-

[Gerda Møller.]

gen af styrelsesloven på de punkter, vi nu har diskuteret, for jeg har, som jeg tidligere refererede fra denne talerstol, fået forståelsen af, at fru Ritt Bjerregaard, altså vores undervisningsminister, ikke ønskede at gå ind i en debat om styrelsesloven. Når hun ikke selv ønskede at fremsætte noget forslag, hvorfor skal jeg så henvende mig og spørge, om socialdemokratiet ønsker at være med i ændringsforslaget? Det ser jeg ikke nogen grund til.

Må jeg have lov til også at sige, når man nu stadig væk er inde på, at det er et stort og omfattende projekt, vi skal gå i gang med, at jeg da gerne vil referere til, hvad vores ordfører sagde under behandlingen af styrelsesloven sidst. Det er jo netop det, der er baggrunden for, at vi går med i de ændringer, at det først og fremmest stod for os som det altafgørende, at de faglige kvaliteter blev sikret. Hr. Knud Bro sagde, at vi forudsatte, at vi har en meget nøje kontrol med uddannelsernes faglige kvalitet såvel i forskning som i uddannelse. Han gjorde opmærksom på, at der ikke måtte slækkes på det faglige indhold, og at vi måtte slå fast, at det er samfundets universiteter, og at målsætningen ikke alene skal fastsættes af dem, der arbejder på uddannelsesinstitutionerne, hvad enten det nu er den ene eller den anden gruppe, og at det ikke kunne være således, at et fåtal eller et flertal af studerende brugte universitetet og deres uddannelse til andet end det, der er meningen med at gå på et universitet.

Vi mener altså ikke, at de intentioner, som vi lagde til grund for at gå ind for det lovforslag, er blevet overholdt, og det er baggrunden for, at vi gik med i det ændringsforslag, som vi har til behandling i dag.

Må jeg så sige til fru Edele Kruchow, at det må stå for fru Edele Kruchows egen regning, hvor mange steder man nu er tilfreds eller utilfreds med styrelsesloven. I hvert fald kunne jeg nævne snesevis af professorer og lektorer, som i skrift og i tale har givet udtryk for, at styrelsesloven er den, der først og fremmest er med til at skaffe problemerne på universiteterne, og det har sådan set været en tilfredsstillelse for mig, at rektor Thor A. Bak i sidste omgang har givet udtryk for det samme.

Freddy Madsen (DKP):

Jeg skal ikke forlænge debatten unødigt ved at tage en række af de ting, som igen har været fremført fra forskellig side, op, men vi må konstatere her, at vi har helt modsatte synspunkter i den sag, og det skal fru Eva Rothenborg ikke tage som en beklagelse af, at det borgerlige flertal her i salen vil gennemføre deres politik. Til gengæld må man altså affinde sig med, at vi er modstandere af den, og at vi siger vores mening om den, også at vi opfatter den som reaktionær.

Det, jeg ellers vil, er at rette et par misforståelser. Først til undervisningsministeren, som siger, at vi udmærket ved, at der er problemer. Vi har ikke bestridt, at der kunne findes problemer, men det, vi har sagt, er, at i det store og hele fungerer styrelsesloven efter sin hensigt, og at selv kritikerne ikke kan fremføre saglige argumenter for, at den ikke også skulle kunne bringes til at fungere på områder, hvor det måske har knebet. Det er, hvad jeg har sagt om den sag tidligere, og hvad jeg også har gentaget ved denne lejlighed.

Så til fru Tove Nielsen, som nu hævder, at hun godt kan forstå, at jeg har det standpunkt, for studenterrådet giver udtryk for DKPs politik. Jeg tror, de ville blive meget bedrøvede, måske endda også lidt vrede i studenterrådet over at høre det. Det viser et indgående ukendskab til, hvad sagen her drejer sig om, når fru Tove Nielsen hævder den slags ting. Ligesom vi, når det f. eks. drejer sig om Landsorganisationen, afviser de organisationsfjendtlige forslag, der fremsættes i denne sal, således afviser vi også på dette område forslag, som forekommer os at være organisationsfjendtlige.

Så spørger fru Tove Nielsen, hvordan det kan være, hvis det er en faglig interesseorganisation, at den så også beskæftiger sig med politiske problemer. Det tror jeg ikke fortjener nogen længere kommentar. Jeg tror, at alle øvrige medlemmer af dette ting er klare over, at de faglige interesseorganisationer fra tid til anden også blander sig i politiske problemer.

Arnfast (CD):

Måske skulle jeg ikke blande mig i den debat, der har været mellem hr. Søgaard og fru Tove Nielsen om forlig og indbydelser, men jeg kan ikke lade være, fordi vi nu har

[Arnfast.]

været initiativtagere til dette forslag, at gøre mig selv de betragtninger, om det er vores fejl, at socialdemokratiet ikke er blevet indbudt til disse forhandlinger. Hvis det er det, så må vi undskylde det og sige, at det da kun skal glæde os i centrumdemokraterne, om socialdemokratiet fik begge ben ned på jorden, som hr. Søgaard talte om før. Så kan socialdemokratiet give fanen videre til SF, som jo også var med i forliget, hvis der overhovedet er nogen faner og kommunisterne ikke har taget dem fuldstændig i øjeblikket.

Hvis vi ikke kan få socialdemokratiet med her, ja, så er det næsten ikke til at bære, når man ved, hvor svært det er at rokke det store parti. Man skal faktisk bryde ud af det for at få det til at ændre kurs, men jeg glæder mig over, at undervisningsministeren har vist forståelse for dette forslag nu. Hun havde det ikke, da det blev behandlet første gang, men nu må det være sådan, at vi har en chance for at få rettet disse ting.

Må jeg gentage, hvad jeg sagde før, at vi gerne vil se på, om vi allerede her og nu kan ændre valgreglerne, og jeg vil gerne formulere det som et spørgsmål til ministeren: er der mon mulighed for det? Jeg ved ikke, om der kunne komme en antydning her, for ministeren ignorerede det totalt i sit svar til ordføreren.

Steen Folke (VS):

Fru Tove Nielsen sagde med stor indignation noget i retning af: vi kan ikke acceptere, at disse grupper — og det var studenterådene, der var tale om — fører den politiske kamp ind på uddannelsesinstitutionerne. Samtidig er fru Tove Nielsen altså medforlagsstiller til et forslag, der skal give økonomisk støtte til, at sådanne grupper — det er ganske vist moderate studenter og konservative studenter osv. — kan føre den politiske kamp ind på uddannelsesinstitutionerne. Jeg forstår ikke rigtig indignationen.

Til fru Eva Rothenborg vil jeg gerne sige, at det er en misforståelse at tro, at unge studerende helt på egen hånd bestemmer indholdet af studierne. Jeg forstår sådan set, vil jeg gerne sige, ikke, at rektor Thor A. Bak har udtalt sig eller skrevet, som han har. Mig bekendt er der ingen steder på høj-

ere uddannelsesinstitutioner, hvor de unge studerende helt på egen hånd bestemmer indholdet af deres studier. Det, der foregår, er, at de studerende har en vis, i nogle tilfælde betydelig, i nogle tilfælde mindre betydelig, medindflydelse på dette indhold af studierne og studiernes former og andre ting. Bl. a. kommer det til udtryk i, at de studerende, og ikke bare de helt unge studerende, men en blanding af unge og især ældre studerende, har sæde i forskellige organer, og altså først og fremmest studienævne, hvor de har 50 pct.s repræsentation. Dels sidder der i de 50 pct. som regel et flertal af ældre studerende, som har erhvervet sig faglig indsigt og andet i løbet af deres studietid, dels sidder der til beroligelse 50 pct. lærere, så hvordan disse unge studerende altså skulle kunne bestemme alting helt på egen hånd, er mig en gåde.

Til sidst vil jeg sige til undervisningsministeren og hr. Søgaard, at jeg forstod det ikke rigtigt. Undervisningsministeren sagde, at hr. Søgaard så udmærket havde svaret på en række af de ting, bl. a. jeg var kommet med. Jeg hørte ikke noget svar på noget af det. Jeg hørte godt et meget fortærsket Aksel Larsen-citat og vil i den anledning sige, at socialdemokratiet jo for længst har lagt fanerne i mælposen. Jeg bemærkede godt, at de kom frem og blev pudset af her den 1. maj, men det tror jeg ikke der er nogen der lader sig narre af. Det er klart, at socialdemokratiet for længe siden har erklæret sig tilfreds med at administrere kapitalismen.

For så vidt er det helt hen i vejret, når fru Eva Rothenborg taler om, at der herinde har været et socialistisk flertal. Det har der aldrig nogen sinde været i dette folketing, men jeg vil godt understrege, at jeg er enig i, at grunden til, at vi får den lovgivning, vi får, ikke ene og alene er, at vi har et borgerligt flertal som for øjeblikket. Hovedårsagen hertil er, at folketinget er et element, et led i et statsapparat, hvis fornemste funktion er at administrere det kapitalistiske samfundssystem.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Fru Gerda Møller var inde på, at jeg ikke ønskede dette forslag til en ændring af styrelsesloven, og det kan jeg ganske bekræfte.

[Undervisningsministeren.]

Men jeg vil godt understrege, at jeg helt bestemt ikke ville have afvist en drøftelse imellem de partier, der indgik et forlig i 1973, og også ville have fundet det rimeligt, at hvert enkelt parti havde følt en sådan forpligtelse over for en indgået aftale.

Så var hr. Arnfast inde på spørgsmålet om valgreglerne, om, hvorvidt man kunne tænke sig, at de kunne træde i kraft på nuværende tidspunkt. Sådan umiddelbart, uden at have haft lejlighed til at undersøge det nærmere, vil jeg sige, at jeg ikke mener, det teknisk vil være muligt, simpelt hen fordi valgene kræver så lang forberedelse, at det ikke ville kunne nås.

Hr. Arnfast var også inde på, at jeg havde vist forståelse — det mener jeg også jeg har. Jeg har tilkendegivet, at jeg ikke er enig i de løsningsmuligheder, man har foreslået i alle dele af lovforslaget, men at jeg er enig i, at der er nogle problemer, som vi bør drøfte og prøve at finde løsninger på i udvalget.

Lad mig så blot slutte med at beklage forløbet af denne sag. Jeg tror, det vil gøre det vanskeligere med lignende sager, det vil gøre det vanskeligere at indgå aftaler, som ikke er nedskrevne, og det vil gøre det vanskeligere at regne med, at der kan være den slags underhåndsaftaler her i folketinget. Men det må vi lade ligge. Jeg har i mine indlæg erkendt, at der er nogle problemer, og jeg har også erklæret mig villig til at søge at finde løsninger på dem.

(Kort bemærkning).

Eva Rothenborg (FP):

Jeg vil kun lige have lov til til hr. Steen Folke, når vi taler om rektor Thor Baks bemærkninger om de unge studerendes egenhændige bestemmelser vedrørende det faglige indhold, hvor jeg tror, at rektor Bak måske sidder inde med en nok så stor indsigt i universiteternes forhold som vi andre, at henvise til hr. Halvgaards indlæg. Det er faktisk blevet sådan, at de faglige lærere kan risikere at få dumpende ind ad brevkassen en studieplan, der er vedtaget af studenterne, og som de selv ikke har haft den ringeste indflydelse på.

Med hensyn til det socialistiske flertal eller det borgerlige flertal, så er det jo nu en-

gang sådan her i tinget, at man administrerer det flertal, der er. Det bliver brugt til, siger hr. Steen Folke, at administrere det kapitalistiske samfundssystem, men jeg tror i bund og grund, at vi egentlig bare taler om to sider af samme sag. Der er bare det, at hr. Steen Folke taler om statskapitalismen, hvor vi andre taler om privatkapitalismen.

(Kort bemærkning).

Gerda Møller (KF):

Jeg vil bare sige til undervisningsministeren, at man jo nok kan undre sig over den bemærkning, at undervisningsministeren ville være gået ind i en drøftelse, hvis man havde henvendt sig til hende om dette ændringsforslag.

Baggrunden for, at vi er gået med, var jo det spørgsmål, jeg stillede undervisningsministeren i forbindelse med opretningen af RUC, hvor jeg ikke mente, at de foranstaltninger, undervisningsministeren ville træffe, var tilstrækkelige, og hvor jeg derfor spurgte undervisningsministeren, om ikke hun gennem en revision af styrelsesloven ville være med til at se på studienævnenes kompetence og selv komme med forslag om en revision af styrelsesloven. Undervisningsministeren svarede mig, at det agtede eller ville undervisningsministeren ikke gøre. Vi havde travlt med skolereformforslaget, og ministeren mente ikke, at vi kunne ofre mere tid på den højere uddannelse. Den havde taget folketingets og undervisningsudvalgets tid i tilstrækkelig grad; nu måtte vi beskæftige os med andre dele af uddannelsen.

Når man får sådan et svar, så går man jo ikke hen og spørger undervisningsministeren og siger, at nu kommer vi med et forslag.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Jeg skal forsøge ikke at forlænge denne debat unødigt og blot til fru Gerda Møller sige, at på et spørgsmål, om jeg ville fremsætte forslag om en revision af universitetsstyrelsesloven, måtte mit svar være, at det ville jeg ikke. Det er ikke det samme som en drøftelse imellem de partier, der indgår et forlig, gående ud på at løse nogle af de problemer, der er opstået undervejs.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagenes overgang til anden (for forslaget til folketingsbestyrelsens vedkommende sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbestyrelse og lovforslaget henvises til undersøgelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ophevelse af lov om mægling i arbejdsstridigheder [af Kurt Hansen og Steen Folke]. (Lovforslag nr. 190. Fremsat 2/4 75).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen):

Forligsmandsloven, som VS har foreslået ophævet, er efter min opfattelse en del af det arbejdsretlige system, og jeg mener, at denne lov spiller en væsentlig rolle i samarbejdsforholdet mellem arbejdsmarkedets parter. Det har derfor også været et gennemgående træk i udviklingen af disse regler her i landet, at ændringer i lovgivningen er sket enten ved direkte inddragelse af de faglige organisationer i revisionsarbejdet eller på grundlag af forudgående aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Det seneste eksempel herpå er nedsættelsen af udvalget om revision af lov om mægling i arbejdsstridigheder i juni 1971. Jeg kan oplyse, at dette udvalg blev nedsat, efter at socialdemokratiet i april 1970 havde fremsat forslag til folketingsbestyrelse om forberedelse af en revision af forligsmandsloven.

Årsagen til, at vi ikke dengang fremsatte et lovforslag om de konkrete ændringer, vi kunne ønske, var netop, at vi fandt, at både folketing og arbejdsmarkedet var bedst tjent med, at arbejdsmarkedets hovedorganisationer kunne deltage i en lovrevision gennem et sådant forberedende udvalgsarbejde. Det ville altså efter min opfattelse være meget uheldigt, om vi her i folketinget gennemførte væsentlige ændringer i forligsmandsloven, endside helt ophævede den,

som VS nu foreslår, hen over hovedet på arbejdsmarkedets parter.

Når dette er sagt, vil jeg da gerne føje til, at det er klart, at udviklingen kan gøre det ønskeligt at ændre på reglerne i forligsmandsloven, og i det forslag fra socialdemokratiet, som jeg lige har omtalt, er der særligt peget på ændringer i de såkaldte sammenkædningsregler og i reglerne om udsættelse af varslede arbejdsstandsninger og afstemningsreglerne, spørgsmål som nu behandles af udvalget om revision af loven.

Jeg skal ikke gå nærmere ind på bemærkningerne til VS' lovforslag. Dog synes jeg, det må være nødvendigt at komme med en korrektion, når det i bemærkningerne siges, at forligsmanden er beføjet til også at kunne udstede regulære strejkeforbud, hvis overtrædelse kan straffes med bøde eller hæfte indtil 3 måneder. Det er aldeles ikke rigtigt, det, man her skriver. Forligsmanden kan udskyde en arbejdsstandsning, og straffebestemmelserne vedrører alene lovens forbud mod offentliggørelse af mæglingsforslag uden forligsmandens samtykke og offentliggørelse af afstemningsresultater, før hovedresultatet er offentliggjort.

Som det fremgår af disse bemærkninger, kan jeg ikke medvirke til forslaget om en ophevelse af forligsinstitutionen. Der bør derimod ske en revision på grundlag af det resultat, som udvalget om revision af loven når frem til. Jeg er meget vel klar over, at det har trukket ud med dette udvalgsarbejde. Det skyldes bl. a., at man har måttet prioritere andre opgaver højere, herunder spørgsmålet om at få tilvejebragt en ny hovedaftale og spørgsmålet om at få tilvejebragt nye forhandlingsregler, hvilket altså er sket nu.

Kaj Poulsen (S):

Jeg kan fra socialdemokratiets side udtrykke enighed i de bemærkninger, ministeren har gjort her, så jeg skal gøre det kort.

Det her foreliggende forslag fra venstresocialisterne er efter min opfattelse udtryk for en gang uønsket formynderi, som jeg er overbevist om at man fra lønmodtagerside vil betakke sig for fra venstresocialisternes side. Hvis man fra lønmodtagernes side ønsker en ændring af lovgivningsarbejdet, så plejer det at være sådan, at disse ønsker bliver udtrykt igennem lønmodtagernes